

OTDK-dolgozat

2025

**SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
KAUTZ GYULA GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR**

**BENCÉS REGENERÁCIÓ: A BENCÉS SZERZETESREND A XXI. SZÁZADI
DIGITALIZÁCIÓ ÉS A TURIZMUS TÜKRÉBEN**

**BENEDICTINE REGENERATION: THE BENEDICTINE ORDER IN THE
LIGHT OF DIGITALISATION AND TOURISM IN THE XXI. CENTURY**

Barcza Noémi

Konzulens: Husz Anikó mesteroktató

Kézirat lezárásának időpontja: 2024.04.02.

Tartalom

Ábrajegyzék	4
Táblázatok	4
Bevezetés.....	1
1. Kutatási kérdések, kutatósmódszertan meghatározása	3
1.1 Szakmai háttéranyag feldolgozása	4
1.2 Interjúk	4
1.3 Weboldal elemzés.....	5
2. Bencés szerzetesrend ismertetése	6
2.1 Bencés rend és a XXI. század	10
3. Pannonhalma, Melk, Monte Cassino részletes elemzése, mint világörökségi jelölt vagy helyszín.....	13
3.1 UNESCO jelentősége és világörökség kiválasztásának kategóriái	13
3.2 A három vizsgált desztináció világörökségi besorolása	16
3.2.1 Montecassino.....	17
3.2.2 Pannonhalma	21
3.2.3 Melk	21
4. Történelmi háttér	23
5. Az interjúk összefoglalása.....	26
5.1 Interjú Csóka Gáspár OSB-vel	27
5.2 Interjú Ludwig Wenzl OSB-vel.....	28
6. Digitalizáció és az internet szerepe	29
6.1 Weboldalelemzés, Tervezőgrafikai szempontsor	31
6.1.1 Elrendezés	32
6.1.2 Elérhetőség/megközelíthetőség.....	33
6.1.3 Betűk/ betűstílusok.....	34
6.1.4 Logó	35

Összegzés	40
7. Irodalomjegyzék.....	0
Mellékletek.....	2
Képek az apátságokról	2
Melki Apátság	2
A Pannonhalmi Bencés Főapátság	4
A Montecassinoi Apátság	5
Interjúkérdések Csóka Gáspár Atyához	6
Interjúkérdések Ludwig Wenzl Atyához	7

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra Mi kerül napjainkban a bencés mérlegre?	4
2. ábra Szent Benedeket és ikertestvérét Szent Skolasztikát ábrázoló festmény, mely megtalálható a győri Bencés Templomban, a Szent Rozália oltár felső részében.....	6
3. ábra A subiacoi apátságban található freskó, mely Szent Benedek életéből ábrázol történeteket, balra a híres kehelytöréssel	8
4. ábra Ferenc pápa köszönti a trappista szerzeteseket 2017-ben	9
5. ábra Assisi Szent Ferencről készült freskó a subiacoi apátságban	10
6. ábra Földünk világörökségeinek megoszlása típusuk szerint	16
7. ábra Az olaszországi világörökségek megoszlása típusuk szerint 2024-ben	17
8. ábra A világörökséggé válás folyamata	18
9. ábra A Várományosi listán szereplő helyszínek, a középkori bencés letelepedés kultúrtája	19
10. ábra A turizmus alfája és omegája: a vendégélmény.....	29
11. ábra Példa nehezen olvasható feliratokról.....	35
12. ábra Képernyőkép a Melki Apátság weboldaláról, bal sarokban az apátság logójával.....	35
13. ábra A Melki Apátság programfüzetei.....	36
14. ábra Képernyőkép a pannonhalmi apátság weboldaláról, középen az apátság logójával ..	36
15. ábra Képernyőkép a Pannonhalmi Főapátság vektorizált logójáról.....	36
16. ábra Képernyőkép a Montecassinoi Apátság weboldaláról, bal oldalon az apátság logójával	37
17. ábra A Melki Apátság weboldalának SWOT elemzése	38
18. ábra A Montecassinoi Apátság weboldalának SWOT elemzése	39
19. ábra A Pannonhalmi Főapátság weboldalának SWOT elemzése	39

TÁBLÁZATOK

1. táblázat A magyarországi világörökségek	13
2. táblázat A Földön található világörökségek megoszlása	15
3. táblázat Összefoglaló a három vizsgált helyszín világörökségi szerepéről.....	22

BEVEZETÉS

Talán nincs olyan ember, aki ne csodálkozott volna rá a szerzetesek életére, ne gondolkodott volna el misztikusnak tűnő életformájukon és ne tornyosult volna fel bennük ezernyi megválaszolatlan kérdés azzal kapcsolatban, hogy van-e létjogosultsága a szerzetesrendek napjainkban történő működésének.

A dolgozatom célja, hogy a felmerülő kérdések egy részét megválaszoljam turisztikai megközelítésből. Mivel Győr környékén élek, ahol meghatározó szerepe van a bencés rendnek, ezért ezt a rendet választottam kutatásom témájának. Három ország, három különböző, de mégis sok ponton hasonlóságot mutató turisztikai desztinációt választottam, melyek mindegyike a Szent Benedek által 525 táján megírt Regulát követi és gazdag hagyatékával, illetve hagyományaival az UNESCO világörökségeinek részét képező apátságok vagy elindultak a jelölés útján.

A mai Olaszország területén található Monte Cassino hegyén épült meg az első, később Szent Benedekről elnevezett szerzetesrend első kolostora. (Hapák & Sólomos, 2000) A címben is olvasható regeneráció szóban benne foglaltatik a generáció kifejezés, ezzel szeretnék utalni a rend hosszú múltjára, történelmére. Vajon hogyan vette a rend az elé gördülő, mindenkori kihívásokat? Generációról, generációra hogyan oldották meg ezeket a problémákat? Napjaink terhét miként kezelik? Emiatt az okvetés miatt ez a helyszín az első pillér a háromból.

Második pillérem, az ausztriai Melkben található apátság beleillett a kutatási kérdéseim témakörébe. A helyszín megközelíthetősége (Győr- Melk távolsága körülbelül 200 km) és művészeti, illetve kulturális gazdagsága egyértelművé tette, hogy szerepeljen az összehasonlításban.

Végezetül pedig nem hagyhattam ki a helyszínek közül a helyi vonatkozású Pannonhalmát sem. Kiemelkedő magyar jelentősége és elhelyezkedése miatt szintén méltó kutatási helyszín.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy nem célozom az egész bencés rend vizsgálatára, hiszen ez képességeimen túlmutat. Így a kutatás eredménye sem vetíthető ki az összes bencés Regula szerint működő kolostorra, apátságra.

Összegezve tehát, a három fő helyszín, amelyet kiemelten vizsgállok: Montecassino, Melk és Pannonhalma. A kutatás kezdetén, amikor még nem ismertem teljesen a helyszíneket, azt feltételeztem, hogy mindhárom vizsgált helyszín szerepel az UNESCO világörökségi listáján,

mint világörökségi helyszín. A kutatások során azonban meglepetésemre kiderült, hogy ez másként van. Erről a folyamatról is részletesen írok a dolgozatomban.

Emellett a fő kérdéseim elsősorban a napjainkban felmerülő problémákra korlátozódnak (digitalizáció hatása a turizmusra ezekben a bencés apátságokban, világörökséggé válással járó felelősségek és kihívások), helyenként a megértést elősegítő történelmi vagy egyéb háttérinformációval.

Vizsgáljuk meg tehát, hogy van-e a turisták jelenlétében ráció, jelenthetnek-e regenerációt a szerzetesrendnek vagy éppen fordítva ezek a helyszínek hordozzák önmagukban a békét és a meghittséget, melyet aztán a látogatóknak is átadnak.

1. KUTATÁSI KÉRDÉSEK, KUTATÁSMÓDSZERTAN MEGHATÁROZÁSA

A kutatásom célja elsősorban az, hogy a bencés rend 21.századi szerepét vizsgáljam. A téma leszűkítése érdekében kiválasztottam három bencés közösséget. Fontosnak tartottam, hogy a kiválasztott helyszínek különböző országokból származzanak. Kiemelkedő szempont volt ezen helyszínek megközelíthetősége is, hogy meglátogatásuk során saját benyomásokkal rendelkezhessek. A bevezetésben is említett okfejtés következtében a kiválasztott helyszínek: Montecassino, Melk és Pannonhalma.

A dolgozatnak nem célja más szerzetesrendeket vizsgálni vagy kifejezetten a bencés rendet átfogóan elemezni. Kutatási kérdéseim megválaszolásához azonban kitekintő jelleggel megemlítek más színhelyeket, szerzetesrendeket is. Ennek célja csupán egy átfogóbb kép nyújtása és hozzájárulás a könnyebb megértéshez.

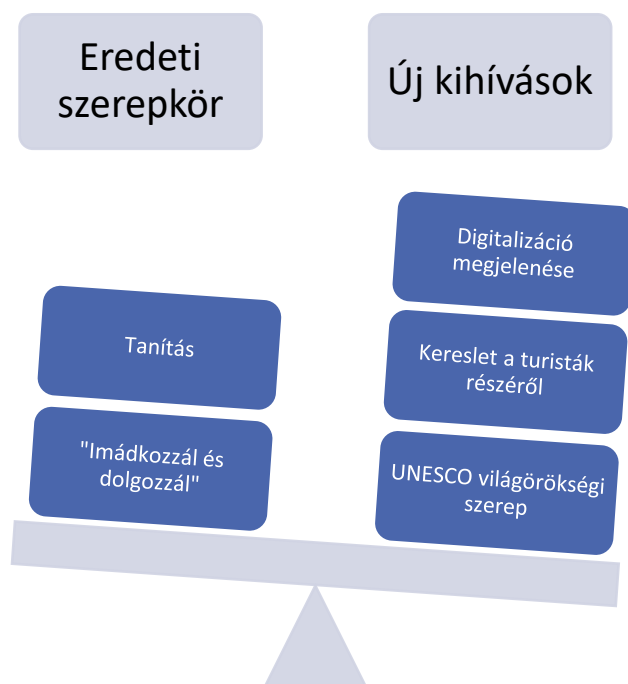
Kutatási kérdéseim napjaink kihívásai köré csoportosulnak. A felsorolt három helyszín egyike jelölt, 2 pedig UNESCO világörökségi helyszín. Ebből adódóan is ezek a helyek már nem csupán kizárólag a szerzetesi közösséget kell, hogy kiszolgálják, hanem a turistákat is. A bencés rend tanító rend, így elsődleges feladatuk napjainkban általában a hozzájuk tartozó iskolák és egyházközség(ek) ellátása, amely önmagában is sokszor összetett feladat. Miképpen tudnak a szerzetesek megmaradni eredeti hivatásuk mellett a turizmussal megjelenő egyre nagyobb kihívásokra reagálva?

Úgy véltem a legpontosabb információkat akkor kaphatom, ha szerzeteseket személyesen kérdezek meg arról, ők hogyan élik meg a változásokat.

A turisztikai szerepkör mellett szintén nagy hangsúlyt fektettem a digitalizációval kapcsolatban felmerülő kérdéskörre. Miként viszonyulnak az említett helyszínek a digitális eszközök használatához az iskolákban, a magánéletükben és a turizmusban?

Azt gondolom, az egyensúly kialakítása mind a szervezetek, mind a turisták szempontjából kötelező követelmény. Így a kialakított kutatómódszertanom ennek az alapelvnek a mentén készült el.

1. ábra Mi kerül napjainkban a bencés mérlegre?

Forrás: saját szerkesztés, 2024

1.1 SZAKMAI HÁTTÉRANYAG FELDOLGOZÁSA

A dolgozat elkészítésekor kiemelkedően fontosnak tartottam, hogy a szakirodalomfeldolgozás mellett minél bensőségesebb képet kapjak a szervezetek gondolkodásmódjáról, értékrendjéről. Így kínálkozott magától értetődőnek különböző dokumentumfilmek felhasználása, hiszen ezekben gyakran az interjúalanyok vagy az idegenvezetők a szervezetek. Emellett fontos volt, hogy a forrásaim ne csak magyarul legyenek. Összesen négy nyelven (angolul, németül, olaszul, illetve magyarul) néztem és elemeztem dokumentumfilmeket a különböző szakcikkek, könyvek kiegészítéseként.

1.2 INTERJÚK

A szakedzőanyag egyik részében kvantitatív kutatási módszert választottam, mélyinterjúkat készítettem. Az interjúk elkészítésének célja az volt, hogy kiderítsem maguk a szervezetek hogyan vélekednek a vendégfogadásról, a turizmussal járó feladatokról, illetve a digitális eszközök használatáról.

Interjúalanyok:

- Csóka Gáspár OSB, győri szerzetes, szerző, latin szakos tanár
- Pater Ludwig Wenzl OSB, melki szerzetes, a Melki Apátság kultúráért és turizmusért, valamint az archívumért felelős vezetője

1.3 WEBOLDAL ELEMZÉS

A dolgozat második részében weboldalelemzést végeztem egy általam összeállított szempontsor alapján, melynek célja a három desztináció weboldalának összehasonlítása és értékelése volt. A weboldalelemzés után javaslatokat fogalmaztam meg arra vonatkozóan, hogyan lehetne ezeket a turizmus célcsoportjai számára attraktívabbá tenni.

Az én elsődleges célom elsősorban az volt, hogy turisztikai oldalról, illetve a felhasználók szemszögéből elemezzem ezeket a weboldalakat. Tervezőgrafikai ismereteim hiányában abban kértem szakmai segítséget, hogy az általam, szubjektív felhasználóként sokszor nehezen megfogalmazható problémákat ténylegesen papírra vessük. A felállított szempontsor szerint kiértékelésre kerültek a weboldalak és ezekre reagálva megoldási javaslatokat fogalmaztunk meg a barátságosabb felhasználói élmény érdekében.

A kiértékelésben segítségemre volt Pintér Zia Gréta tervezőgrafikus- illusztrátor gyakornok.

A dolgozat végén összegeztem a kapott eredményeket és javaslatokat fogalmaztam meg a desztinációk turisztikai hasznosításának javítására.

2. BENCÉS SZERZETESREND ISMERTETÉSE

Ahhoz, hogy megértsük napjaink kihívásait, kifejezetten fontosnak tartom, hogy kontextust teremtsék, hiszen a jelenben felmerülő kihívások egy folyamat eredményei, nem értelmezhetőek önállóan a történelmi múlt feltérképezése nélkül.

2. ábra Szent Benedeket és ikertestvérét Szent Skolasztikát ábrázoló festmény, mely megtalálható a győri Bencés Templomban, a Szent Rozália oltár felső részében

Forrás: Szent Mór Bencés Perjelség honlapja¹

Szent Benedek életét elsőként Nagy Szent Gergely pápa jegyezte le, azonban ezek a feljegyzések még nem egyeznek a mai értelemben vett életrajzokkal. Ezek az írások inkább szólnak csodatételekről, az ideális lelki útról, mintsem konkrét életrajzi adatokról, azonban hitelesnek tekinthetők, hiszen Benedek saját tanítványai adták át Gergelynek ezeket az

¹ Szent Mór Perjelség <https://bencesgyor.hu/szent-benedek-unnepe/> (letöltve: 2024.03.23)

információkat, aki később Dialógusok második kötetében fogalmazta meg Benedek életének legfontosabb állomásait.

Szent Benedek az olaszországi Nursiából, nemesi, tehetséges családból származott. Feltételezhetőleg 480-ban született, édesapjától keresztény nevelést kapott és fiatalon, családi nyomásra elkerül Rómába, ahol jogot tanul. A Nyugat-Római Birodalom bukását (Kr. u. 476) követően azonban a város nyugtalan, emberei züllöttek. Benedek a kaotikus életkörülményeket, családját és tanulmányait is hátra hagyva nevelőnőjével rövid időre Enfide falujába költözik, ahol egyetlen célja a lelassulás és az Isten keresés volt, azonban a helyiek egyre növekvő érdeklődése apróbb csodatételei felé arra késztették, hogy ezúttal egyedül álljon tovább.²

Így érkezik meg az akkoriban még elsivatagosodott völgybe, Subiaco településének közelébe, ahol ezidő tájt csupán néhány remete élt a hegy tetején. Romanus, a helyi remete közösség vezetője engedélyezi Benedek számára, hogy mindenkitől elszigetelten éljen a monostor alatt található barlangban. Végül három évet tölt itt imádkozással, remeteként. A barlang napjainkban is felkereshető, a subiaco apátság alsó templomának jelentős részét képezi.

Híre megy a barlangban élő, különleges embernek és főként pásztorok sokaságai gyűlnek köré, hogy hallgassák tanításait. Többszöri kérés eredményeképpen pedig elfogadja a subiaco apát szerepét és megkezdi munkáját.

² Saint Benedict of Nursia: The Father of Western Monasticism - Christian Biographies (film)
<https://www.youtube.com/watch?v=Lt5-lcdHNWU> (letöltve 2024.03.23)

3. ábra A subiacoi apátságban található freskó, mely Szent Benedek életéből ábrázol történeteket, balra a híres kehelytöréssel

Forrás: Saint Benedict of Nursia, the first Benedictine monastery of Subiaco and the Holy Rule című dokumentumfilm³

A közösségben nem fogadta mindenki könnyen Benedek újításait, ehhez az időszakhoz köthető egyik legnagyobb csodatétele is, mely több korabeli ábrázoláson is megmaradt, például egy, a subiacoi apátság egyik templomában található freskón. Mivel sokan a közösségből nem kedvelték, egy alkalommal ahogyan vacsorához készülődve az asztal köré gyűltek, a szerzetesek mérget öntöttek Benedek kezében lévő kehelybe. Ő erről mit sem sejtve, megáldotta a kelyhet és az asztalt, majd az áldás után a kehely darabokra tört, a méreg kiömlött a földre.⁴

Ez után kis időre visszaköltözött a barlangba, majd addigra már népesre nőtt követői táborát felosztotta 12 részre, mindegyik vezetésére egy-egy apátot osztott be, ő maga pedig Montecassinoba költözött, hogy megírja Reguláját és onnan vezesse a 12 apátságot.⁵

A Regula egyfajta szabályzat, mellyel Szent Benedek testvérei életét szerette volna rendezni. Ebben az írásában rögzítette hogyan éljenek együtt a közösségben. A Regula a Prológust követően 73 fejezetből áll, melyben kifejtésre kerül a bencés rend jelmondata, az „Ora et labora”, azaz „Imádkozzál és dolgozzál”. A közösségben élő szerzetesek a három evangéliumi tanács (szegénység, tisztaság, engedelmesség) mentén alakítják -napjainkig is- életüket az apát

³<https://www.mediastorehouse.com.au/fine-art-finder/artists/sienese-school/life-saint-benedict-nursie-monks-vicovaro-who-23736308.html> (letöltve: 2024.03.23)

⁴ Saint Benedict of Nursia, the first Benedictine monastery of Subiaco and the Holy Rule <https://www.youtube.com/watch?v=POpyfOU8EDI&t=43s> (letöltve: 2024.03.23)

⁵ Saint Benedict of Nursia: The Father of Western Monasticism - Christian Biographies <https://www.youtube.com/watch?v=Lt5-lcdHNWU> (letöltve: 2024.03.25)

vezetésével. Az ima, a lelki épülésüket szolgáló munka, valamint a testi munka végzésének fontossága mind megjelenik a Regulában. Emellett pedig fontos helyet kapott az idő előrehaladtával a vendégszeretet és a szegények gondozása mellett az oktatás. (Hapák & Sólmos, 2000) Így mára a bencések kibővített jelmondata: „Ora et labora et lege”, tehát „Imádkozzál, dolgozzál és olvass”

Benedek halála után (Kr. u 547) nem sokkal a Montecassinoi Apátság súlyos támadást szenved és sokáig nem is építik fel újra, de a Regula néhány másolata megmarad római könyvtárakban. Nagy Szent Gergely hatására a könyvet egyre többen megismerik és népszerűsége egyre terjed Európa szerte. A Karoling-dinasztia uralkodása idejéről már forrásaink vannak az akkori Franciaországból, Hollandiából, Svájcban, Németországból, valamint Olaszország és Ausztria több területéről, melyek bizonyítják, hogy monostorok százai működnek a Regula alapján. A monostorok fontos színterei lesznek a vallási életnek, a politikai ügyigazgatásnak, az országok gazdasági, továbbá tanulmányi fejlődésének. A szerzetesek könyveket írnak, az apátságok iskoláiban pedig zajlik a hittudományi képzés. Természetesen az apátságokat kritikával illetik gazdagságuk miatt, többen igyekeznek felhívni a figyelmet egy egyszerűbb, visszafogottabb életre és a Regula eredetibb megértésére.

4. ábra Ferenc pápa köszönti a trappista szerzeteseket 2017-ben

Forrás: Magyar Kurír⁶

⁶ Magyar Kurír <https://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-trappistak-nagykaptalanjahoz-szeretben-szuleto-egyseg-jelei-vagytok> (letöltve: 2024.03.28)

A Regulában megfogalmazott tanításokat más szerzetesrendek is működésük alapjának kezdik tekinteni. A legnagyobb hatása a ciszterciekre van, de a VIII. század végére majdnem mindenhol elfogadták. Az évszázadok alatti nehézségek ellenére 2018-ban a Bencés Konföderáció körülbelül 7500 szerzetest tart számon 400 apátságban. Ezek 19 különböző kongregációba tartoznak. Ezenfelül további 13000 apáca tartozik a rendhez. A bencések szoros kapcsolatot ápolnak a ciszterciekkel, valamint a trappistákkal, hiszen ők is a Regulát követik.⁷

2.1 BENCÉS REND ÉS A XXI. SZÁZAD

5. ábra Assisi Szent Ferencről készült freskó a subiacoi apátságban

Forrás: Saint Benedict of Nursia, the first Benedictine monastery of Subiaco and the Holy Rule című dokumentumfilm⁸

„Minden érkező vendéget úgy fogadjanak, mint magát Krisztust, mert ő maga mondja majd egykor: „Idegen voltam és befogadtatok engem” (Mt 25,5)”⁹

A vendégfogadás nem újkeletű találmány a bencés rendben, már a Regulában is olvashatunk külön fejezetben a helyes vendéglátásról. Szent Benedek fellendítette a nyugati monaszticizmust, halála után pedig zarándokok sokasága érkezett többek között Subiacoba is. 1223-ban egy zarándoklat alkalmával érkezett például Assisi (Szent) Ferenc (a ferencesek alapítója) az apátságba, hogy itt imádkozzon a barlangban. Ekkor készült róla élete során az egyetlen olyan ábrázolás (freskó), melyen nem látszik a stigmája. (5. ábra)¹⁰

⁷A Brief History of the Benedictine Order

<https://osb.org/our-roots/a-brief-history-of-the-benedictine-order/> (letöltve: 2024. 03. 28.)

⁸ <https://vasarnap.hu/2023/10/04/bese-gergo-atya-assisi-szent-ferenc-batorsaga-celtudatosaga-segitsen-bennunk/> (letöltve: 2024.03.24)

⁹ Szent Benedek Regulája <https://bencesgyor.hu/szent-benedek-regulaja/> (letöltve: 2024.03.24)

¹⁰ Saint Benedict of Nursia, the first Benedictine monastery of Subiaco and the Holy Rule <https://www.youtube.com/watch?v=PQpyfOU8EDI&t=43s> (letöltve: 2024.03.23)

Úgy vélem ez a példa kiválóan szemlélteti, milyen hosszú gyökerekre nyúlik vissza a vendégek, zarándokok fogadása. Tulajdonképpen a közösségformálás, -építés már Benedek földi élete során is kimagaslóan fontos volt. Ezen csapásvonalak mentén haladva pedig nem meglepő, hogy idővel megjelent az oktatás és a turizmus intézménye.

Talán a lelkünk mélyén sejtjük azt, hogy önmagában a múltban ragadás nem lesz megoldás a jelen problémáira, így napjainkban, a XXI. században is olyan célkitűzéseket kell tenni az apátságoknak, melyek igazodnak a jelen normáihoz. Ezt vetíthetjük le később a turizmusra is.

Kutatásom során, mind az interjúk készítésekor, mind olvasmányaim, dokumentumfilmek nézése közben megerősítésre lelt ez a gondolkodásmód, országtól függetlenül. A következő két idézet az Ezer év jelenidő¹¹ című pannonhalmi promóciósfilmből származik, mindkét megnyilvánulás szerzetesektől.

„Nem akarunk még egy ezeréves épületegyüttesben sem kosztümös történelmi filmet játszani. Az a feladatunk, hogy ma, itt és most, akik mi vagyunk, a saját bőrünkben megéljük a magunk kereszténységét és szerzetességét. Ami fontos itt, hogy ezt nagy-nagy természetességgel csináljuk. Nem biztos, hogy az internet használat vagy a facebook vagy a jazznek vagy a világzenének vagy a színháznak a szeretete az, ami bennünk ellentétes a tiszta és őszinte vallásossággal.”

„Nagyon érdekes a tradíciónak, a hagyománynak a szerepe egy monostorban. Az ember azt gondolja egy egyházi intézményről, hogy itt aztán tényleg a tradíciónak a helyében vagyunk, ahol minden a múlttól szól, hiszen 1000 év meg a gyökerek. Tényleg, ahogy végigmegy az ember Pannonhalmán, érzi, hogy itt van tradíció. Ugyanakkor nagyon izgalmas, hogy a Regulából vezethető le, hogy mindig van a megújulásra egy készítés. Szinte a Regula készíti a szerzetesközösséget, hogy rendben van gyökerek nélkül nem lehet élni, de a kornak a kihívásaira kell adni a választ. Önmagában véve a hagyomány az egy avult, döglött dolog is lehet. Nem minden, ami régi az jó, nem minden működőképes és az az izgalmas, hogy az ember mellé tud tenni egy innovációt, egy megújítást”

Tehát, ahogyan a jelen sem értelmezhető a múlt nélkül, a jövő sem lesz értelmezhető a jelen nélkül. A generációs láncszemek alapjai a hétköznapiaknak, de nem lesznek felülírói a jelenben

¹¹ Pannonhalma - Ezer év jelenidő (film)
<https://www.youtube.com/watch?v=b4N0IRHqAk&t=38s> (letöltve: 2024.03.23)

létrejövő értékeknek. Csóka Gáspár győri szerzetes inkább az oktatás, míg Ludwig Wenzl a turizmus megközelítéséből mesélt nekem a jelen kihívásairól, céljairól.

Ludwig tökéletesen megfogalmazta azt, hogy mindenki a maga idejében, amikor az apátság falai között tevékenykedett vagy tevékenykedik, akkor egyfajta lenyomatot képez a munkásságával. A beszélgetés alatt idézi „Törpék vagyunk az óriások vállán”. A múltból számtalan (művészeti) érték származik, de ez nem jelenti azt, hogy a jelenben készülő műalkotások ne lennének értékesek vagy ne kellene ezekkel is foglalkozni. A régi és az új kéz a kézben jár. A régi értékek megőrzése mellett az újnak is teret kell adni. Melk, de elmondható mind a három vizsgált apátságra, hogy az oktatáson keresztül mindig az újnak, az eljövendő generációknak adnak lehetőséget, hogy a jelen értékeit továbbadják.

Gáspár az interjúalanyok közül a legidősebb, így kifejezetten érdekelt, ő hogyan vélekedik az oktatás szerepéről, a digitalizációról. Kiemelte, hogy fontosnak tartja beismerni azt, hogy ahogyan a magyar társadalom sem tud már megenni bizonyos digitális eszközök nélkül, úgy „házon belül” is szükség van a digitális eszközökre, különösképp az oktatásban. Fontos a versenyképesség, melynek fokmérője a továbbtanulási ráta. Jó eredményeket pedig akkor lehet produkálni, ha a váratlan események bekövetkeztekor az objektív eszközök már rendelkezésre állnak. Például a covid járvány alatti online oktatás amiatt volt megoldható, mert volt már ennek egyfajta előzménye a digitális tudás tekintetében.

Mindezen értékrendet figyelembe véve tisztán kikristályosodik, hogy napjaink célja továbbra is a közösségi élményen alapszik, de a mindenkori aktuális kihívások adott esetben változhatnak, mind a vendégfogadás, mind az oktatás terén. A múlt értékeinek megőrzése éppúgy feladatunk, mint a jelen kincseit felfedezni.

A turizmus a XXI. század egyre növekvő kihívása. A vendégfogadás a kívülről jövők igénye, fogalmazta meg nekem Gáspár Atya. Ezzel egybevágó Ludwig válasza arra kérdésemre, mi a fő motivációja a Melki Apátságba érkezőknek. Sokan csak meglátják ezt a gyönyörű épületet és azt mondják, szeretnék megnézni ezt a kastélyt. Csak később döbbennek rá arra, hogy valójában az épületben a mai napig élő és működő szerzetes közösség található.

A feladat pedig adott: Hogyan lehet úgy szervezni a turizmust, hogy az a szerzetesi életet ne zavarja, de a vendégek igényeit kielégítse? A következőkben igyekszem rávilágítani arra, hogy a világörökségi szerep és a digitalizáció miképpen lehet az egyensúly kialakításában segítségünkre.

3. PANNONHALMA, MELK, MONTE CASSINO RÉSZLETES ELEMZÉSE, MINT VILÁGÖRÖKSÉGI JELÖLT VAGY HELYSZÍN

3.1 UNESCO JELENTŐSÉGE ÉS VILÁGÖRÖKSÉG KIVÁLASZTÁSÁNAK KATEGÓRIÁI

Az UNESCO az Egyesült Nemzetek Szervezetének Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete. A szervezet alkotmánya 1946. november 4-én lépett életbe, napjainkban 194 tagállama és 12 társult állama van. Magyarország is tagja a szervezetnek 1948. szeptember 14. óta. Az UNESCO fő küldetésének tartja a béke és biztonság fenntartását a nevelés, a kultúra és a tudomány révén.¹²

1972. november 16-án Párizsban az UNESCO Általános Konferenciáján elfogadták és három évvel később hatályba léptették a Világörökségi Egyezményt. A világ sokszínűségéből adódóan lehetetlen egy kategóriába sorolni az összes világörökséget, így megkülönböztetünk kulturális és természeti örökségeket. A jelölt örökségek egy kritériumrendszer alapján sorolhatók be valamelyik kategóriába. A kritériumrendszer legalább egy pontjának meg kell felelni, hogy egy érték világörökséggé válhasson.

Magyarországon jelenleg 8 világörökségi helyszín, továbbá 3 szellemi világörökség található. Ezeket szemlélteti az alábbi táblázat. (1. táblázat)

1. táblázat A magyarországi világörökségek

Világörökség megnevezése	Ország, amellyel osztozik a világörökségi léten	Világörökséggé nyilvánítás évszáma	Kulturális/természeti örökség, kultúrtáj, szellemi világörökség
Budapest - a Duna-partok, a Budai Várnegyed és az Andrássy út	-	1987 + 2002 bővítés	Kulturális
Hollókő ófalu és környezete	-	1987	Kulturális
Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai	Szlovákia	1995	Természeti
Az ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete	-	1996	Kulturális
Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta	-	1999	Természeti
Pécs (Sopianae) ókeresztény temetője	-	2000	Kulturális
Fertő / Neusiedlersee kultúrtáj	Ausztria	2001	Kultúrtáj

¹² <https://unesco.hu/rolunk/unesco-107189> (letöltve 2024.02.27)

Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj	-	2002	Kultúrtáj
Mohácsi busójárás	-	2009	Szellemi
Kékfestés hagyománya	-	2019	Szellemi
Matyó népművészet, egy hagyományos közösség hímzéskultúrája	-	2012	Szellemi

Forrás: Saját szerkesztés az UNESCO hivatalos oldala szerint (2024)¹³¹⁴

Kulturális örökség (Irimiás, 2018) lehet műemlék (építészeti alkotás, monumentális szobor, festmény, régészeti érték vagy barlangrajz), épületegyüttes, mely építészeti stílusánál vagy a környezeti tájba való illeszkedés folytán egyetemes értékű, továbbá olyan helyszín, amely történelmi, művészeti, tudományos, esztétikai, etnológiai vagy néprajzi szempontból kiemelkedő jelentőséggel bír.

Kulturális örökségekre vonatkozó kritériumok:

- I. „az emberi alkotószellem remekműve;
- II. egy meghatározott időszakon vagy kulturális területen belül jelentős mértékben hatott az építészet, a technológia, a műemlékek, a várostervezés, a tájkialakítás fejlődésére;
- III. egyedi (de legalábbis kivételes) értéke egy élő vagy már letűnt civilizációnak;
- IV. egy építészeti stílus, technológia, vagy az emberiség történelmének egy vagy több korszakát meghatározó állomása;
- V. egy vagy több kultúrát képviselő, hagyományos emberi letelepedés, életvitel vagy földművelés kiemelkedő példája;
- VI. egyetemes jelentőségű eseményekhez, hagyományokhoz, vallási szokásokhoz, művészeti vagy irodalmi alkotásokhoz kapcsolódó egyetemes érték – ez a kritérium csak egy másik kritériummal együtt alkalmazható.”

Természeti örökségnek tekinthetünk olyan természeti, geológiai képződményeket, veszélyeztetett állat- és növényfajok élőhelyeit, illetve természeti tájakat, amelyek esztétikai, tudományos vagy természeti szempontból kiemelkedőek.

Természeti örökségekre vonatkozó kritériumok:

- I. „elképrázható szépségű és esztétikai jelentőségű természeti jelenség vagy terület

¹³ <https://unesco.hu/vilagorokseg/vilagorokseg-107171> (letöltve: 2024.03.30)

¹⁴ https://unesco.hu/szellemi_kulturalis_orokseg/szellemi-kulturalis-orokseg-107172 (letöltve: 2024. 03. 30.)

- II. a Föld történetének, a felszín és az élet kialakulásának szempontjából meghatározó állomások, jellegzetes geológiai jelenségek,
- III. kiemelkedő példája a jelenleg is folytatódó ökológiai és biológiai folyamatoknak, a földi, vízi, part menti és tengeri ökoszisztémák, állat- és növénytakasúlasok evolúciós fejlődésének,
- IV. növények és állatok különleges természetes élőhelyei, melyek a biológiai sokrétűséget mutatják, beleértve a veszélyeztetett, a tudomány és a megőrzés szempontjából kiemelkedő egyetemes értéket képviselő fajokat.”

Természetesen nem minden világörökség sorolható be csak az egyik, vagy csak a másik kategóriába. Amelyik örökség teljesít a kulturális- és természeti kritériumok közül is legalább egyet-egyet, *vegyes világörökségként* is felkerülhet a világörökségi listára.

Létrejött egy úgynevezett *kultúrtáj* fogalom is. A világörökségi egyezmény három különböző kultúrtájat tart számon:

- I. „az ember által tudatosan kiépített, létrehozott tájkép, ideértve olyan kerteket, parkokat is, amely valamilyen épületegyütteshez tartozik;
- II. olyan kultúrtájak, amelyek egy fejlődési folyamatot és a természethez való kapcsolódást tükrözik;
- III. olyan kultúrtájak, amelyek valamilyen vallási, művészeti vagy kulturális szempontból jelentősek.”

Ezeket felül 2003 óta megkülönböztetünk szellemi világörökségeket is.

A világörökségek elhelyezkedésükből, történelmi múltjukból adódóan nem mindig egy országban találhatók, határokon túlra is átnyúlhatnak. Az alábbi táblázat és diagram bemutatja a bolygónkon található régiók világörökségeit, kulturális, természeti, illetve vegyes megoszlásukat szemlélítve.

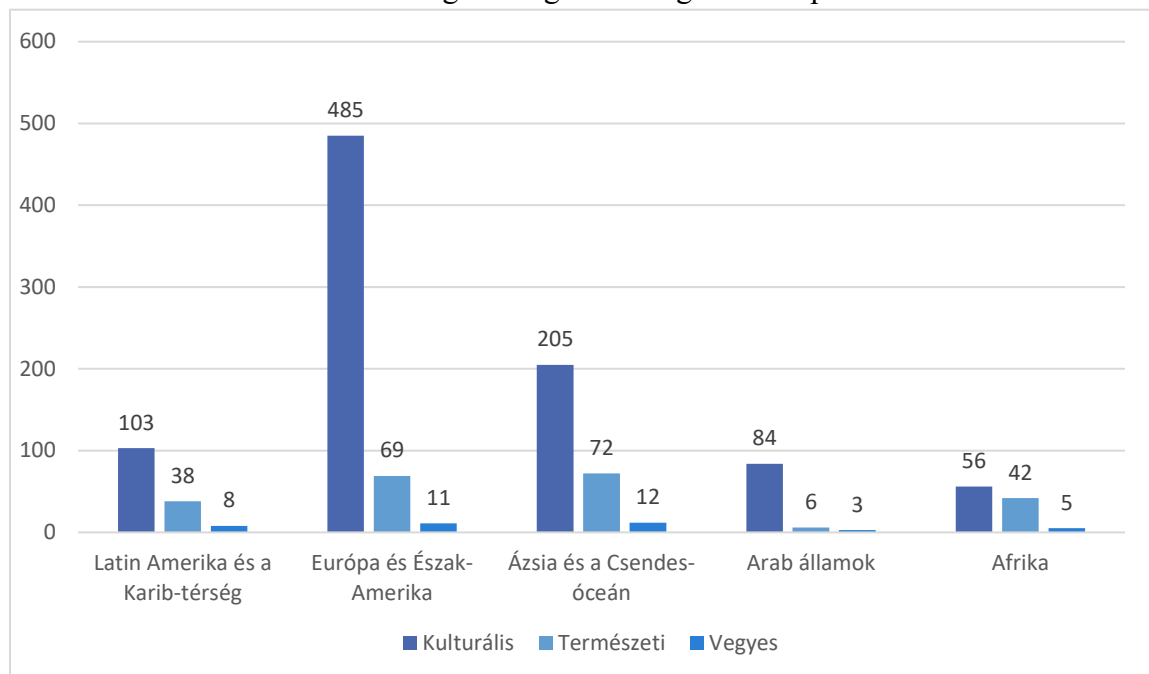
2. táblázat A Földön található világörökségek megoszlása

Régiók	Kulturális	Természeti	Vegyes	Összesen
Latin Amerika és a Karib-térség	103	38	8	149
Európa és Észak-Amerika	485	69	11	565
Ázsia és a Csendes-óceán	205	72	12	289
Arab államok	84	6	3	93

Afrika	56	42	5	103
Összesen	933	227	39	1199

Forrás: Saját szerkesztés az UNESCO hivatalos oldala alapján (2024)¹⁵

6. ábra Földünk világörökségeinek megoszlása típusuk szerint

Forrás: Saját szerkesztés az UNESCO hivatalos oldala alapján (2024)¹⁶

3.2 A HÁROM VIZSGÁLT DESZTINÁCIÓ VILÁGÖRÖKSÉGI BESOROLÁSA

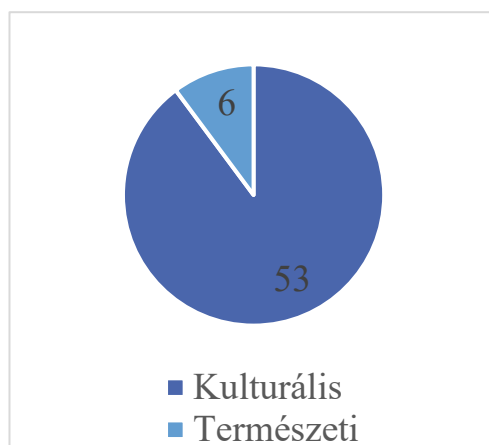
Az általam vizsgált helyszínek mindegyike eseménydús történelmi múltat tudhat maga mögött és az apátságok falai mögött sok évig zajló, kitartó alkotói munka mind vallási, mind kulturális téren azt eredményezte a XXI. századra, hogy mind a három apátság elindult a világörökséggé válás útján.

¹⁵ <https://whc.unesco.org/en/list/stat/> (letöltve: 2024. 03. 30.)

¹⁶ <https://whc.unesco.org/en/list/stat/> (letöltve: 2024. 03. 30.)

3.2.1 MONTECASSINO

7. ábra Az olaszországi világörökségek megoszlása típusuk szerint 2024-ben

Forrás: Saját szerkesztés az UNESCO hivatalos oldala alapján (2024)¹⁷

Azt gondolnánk, hogy az egyik legrégebbi bencés apátságként Montecassino biztosan az UNESCO világörökségek táborát erősíti. Különösképp, ha arra gondolunk, hogy a helyszín napjainkban is látogatható. Azonban ez nem így van. Nem meglepő módon Olaszország régre visszanyúló történelme, egykori kulturális fejlettsége eredményeképpen jelenleg 59 helyszín (53 kulturális és 6 természeti) szerepel a világörökségi listán. A későbbiek folyamán (Történelmi háttér című fejezet) szó esik Montecassino fordulatos, sokszor azonban tragikus történelméről, mely segít majd megértenünk miért jár csak kezdetleges cipőben a világörökséggé választás folyamata.

¹⁷ <https://whc.unesco.org/en/statesparties/it> (letöltve: 2024. 03. 30.)

8. ábra A világörökségé válás folyamata

Forrás: Saját szerkesztés az UNESCO hivatalos oldala alapján (2024)¹⁸

Az alábbi ábra (8. ábra) szemlélteti a világörökségé váláshoz szükséges kulcsfontosságú lépéseket. Az első lépés, melyet az adott országnak meg kell tennie annak érdekében, hogy a határain belül található örökségeket világörökségé nyilváníthassák egy egyfajta Várományosi lista elkészítése. Ez egyfajta előrejelzésként szolgál a Részes Állam részéről, hogy az elkövetkezendő 5-10 évben benyújthatja jelentkezését a világörökségi listára. A Várományosi listára Montecassino 2016-ban került fel és ez előterjesztést 2-3 éven belül tervezik megfogalmazni.¹⁹ Montecassino nem egyedül szerepel a Várományosi listán, hanem része az úgynevezett középkori bencés letelepedést lefedő kultúrtájnak (angolul: The cultural landscape of the Benedictine settlements in medieval Italy), így feltételezhető, hogy az előterjesztés is több helyszínt magába foglalva fog elküldésre kerülni.

A nyolc középkori bencés épületegyüttes egész Olaszország területéről került összegyűjtésre és ezek összessége képezi azt a kulturális jelenséget, mely aztán tovább terjedt egész Európában. A nyolc épületegyüttest csak felsorolásszerűen említem, illetve ezek jelentőségéről csak együttesen nyilatkozok.

A középkori bencés letelepedést lefedő kultúrtáj részei (9. ábra):

1. Subiacoi Bencés Komplexum

a. Szent Benedek Kolostor

¹⁸ <https://whc.unesco.org/en/nominations/> (letöltve: 2024. 03. 30.)

¹⁹ Az előterjesztéssel kapcsolatos információt Mariavittoria Olivatól, a montecassinoi apátság titkárságáról kaptam

- b. Szent Skolasztika Kolostor
- 2. Montecassino Komplexum
- 3. San Vincenzo al Volturno Apátság
 - a. San Vincenzo Apátság
 - b. Volturno régészeti területe
- 4. San Pietro al Monte Templom
- 5. Sacra di San Michele Komplexum
- 6. A Genga Komplexum San Vittore Temploma
- 7. Sant'Angelo in Formis Apátság
- 8. Santa Maria di Farfa Apátság

9. ábra A Várományosi listán szereplő helyszínek, a középkori bencés letelepedés kultúrtája

Forrás: Saját szerkesztés az UNESCO hivatalos adatai alapján (2024)²⁰

Ez a világörökségi jelölés Szent Benedek Regulájának hatását vizsgálja nyolc középkori épületegyüttesben. A korábbiakban ismertettem (Bencés szerzetesrend ismertetése) a szerzetesrend jelentőségét, így ezúttal csak röviden kiemelem a világörökség szempontjából fontos gondolatokat. A Regula értékrendje Itálián keresztül terjedt ki egész Európába, mely meghatározó szerepet töltött be a kontinens intellektuális és politikai változásában, valamint a

²⁰ <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6107/> (letöltve: 2024.03.30.)

kontinens kulturális örökségeit, tájegységeit és művészeti hagyományait is döntő módon befolyásolta. A bencés hagyomány kiemelkedő jelentőséggel bírt a vidéki lakosságra az életkörülmények növelésének tekintetében.

A kiválasztott épületek kimagasló értékeket képviselnek az építészetük, művészetük vagy vallási üzeneteik kapcsán. A Montecassino Komplexum természetesen történelmi hagyatéka miatt szeretne felkerülni a Világörökségi Listára. Amellett, hogy Szent Benedek maga alapította a komplexumot és itt írta meg a Regulát, a fennmaradó könyvtára, mely gazdag kéziratokban szintén kulcsszerepet töltött be a kultúra terjesztésében Európaszerte.

A jelölés kulturális kategóriában a II, V, valamint a VI. számú kritériumot teljesíti.

II. Olyan különleges jelenséget képvisel, melyben az intellektuális és szociális életet a sokoldalúság tisztelete jellemzi. Megjelenik az egyén és a közösség, továbbá az ember és a természet közötti egyensúly.

V. A bencés monostorok lehetővé teszik a fenntartható fejlődést és a természet védelmét úgy, hogy közben az emberi jelenlét egyszerre tisztelettudó és a természet egyensúlyát fenntartva kulturális terek is helyet kapnak.

VI. A bencés apátságok kimagasló központjai voltak a kultúra oktatásának, melyek lenyomatai megmaradtak könyvtárakban a könyvek cseréjének köszönhetően, mely a jövőbe való befektetés volt.

A nyolc kiválasztott építmény egyben képviseli azt az egyetemes értékrendet, amely ötvözi a természet és a kultúra harmóniáját. Hétköznapi emberként ép ésszel nehezen felfogható mennyi érték fűződik ehhez a kultúrtájhoz, azonban ahhoz, hogy a Világörökségi Listán is szerepelhessen nézzük mik a következő teendők.

A jelölt helyszínt, az előterjesztés után függetlenül értékeli kettő tanácsadó testület az International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) és az International Union for Conservation of Nature (IUCN) figyelembe véve, hogy természeti vagy kulturális jelölésről van szó. A harmadik tanácsadó testület az úgynevezett International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM). Ez egy kormányzati szervezet,

mely a kulturális örökségek védelmével foglalkozik: szaktanácsadással és oktatási, továbbképzési tevékenységgel.²¹²²

A végső döntést a Világörökségi Listára való kerülésről a Világörökségi Bizottság hozza meg. Gyűléseiket évente tartják, ekkor döntenek el, mely helyszínek kerülnek fel a listára. A Részes Államoktól emellett kérhetnek további információkat és a döntést akár el is halaszthatják.

Ahhoz, hogy egy helyszín világörökséggé válhasson a korábban ismertetett kiválasztás kritériumrendszeréből legalább egyet teljesítenie kell.

Abban nem kételkedem, hogy a kultúrtáj idővel felkerül majd a Világörökségi Listára, viszont mindenképpen a helyszínek együttműködésének minőségében látom az előrelépési és kitörési lehetőséget a többi olasz attrakcióval szemben. A közös, minőségi együttműködés komplex turisztikai vonzereje mellett segíthet a Regula értékrendjének továbbadásában és a régről fennmaradt értékek megőrzésében.

3.2.2 *PANNONHALMA*²³

A Pannonhalmi Főapátság a nyolc magyar világörökség egyike. Géza fejedelem cseh hittérítőket hívott az országba és 996-ban le is telepedtek a mai Pannonhalma területén. Itt alapították az ország első iskoláját és innen származik az első magyar nyelvű magyar kézirat, amelyet azóta is itt őriznek. Ez a Tihanyi Apátság Alapítólevele 1055-ből. Pannonhalmán napjainkig bencés rendhez tartozó szerzetesek élnek. Az apátsági komplexum, az iskola, a botanikus kert, a bazilika hűen tükrözik Pannonhalma 1000 éves történelmét.

A teljesített kritériumok a IV és a VI.

IV Az apátság ezeréves folyamatos használata, valamint különleges kapcsolata a természettel

VI A 996-os korai alapítása különleges szemtanúja a kereszténység Közép-Európába való integrálódásának. A folyamatos szerzetesi munka napjainkig gazdagítja az ezer év alatt összegyűjtött értékeket.

3.2.3 *MELK*²⁴

A Melki Apátság a wachau kultúrtáj részeként 2000-ben vált világörökségi helyszínné. Wachau a Duna mentén Melk és Krems városa között elhelyezkedő terület. Sokoldalúsága

²¹ <https://whc.unesco.org/en/nominations/> (letöltve: 2024. 03. 30.)

²² <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6107/> (letöltve: 2024.03.30.)

²³ <https://whc.unesco.org/en/list/758/> (letöltve: 2024.04.01.)

²⁴ <https://whc.unesco.org/en/list/970/> (letöltve: 2024.04.01.)

megmutatkozik az építészet (monostorok, kastélyok és várromok), településtervezés (faluk és városok), továbbá mezőgazdasági hasznosítása (szőlőültetvények) terén.

A helyi lakosok már a neolitikus korban elkezdték az erdők ritkítását, de radikális változások csak 800 környékén következtek be, amikor bajor és salzburgi monostorok elkezdtek megművelni Wachau lankáit, kialakítva a ma is jellemző szőlőültetvényes látképet. A wachau kisvárosok többsége a 11-12. században épült. Az akkoriban kialakult városszerkezetek és házrendezések gyakorlatilag a középkor óta változatlanul megmaradtak. A városok központjai helyenként bővülésen mentek keresztül főként az 1950-es évek után. Többnyire kisebb lakóépületek épültek a városok peremén. A házakon megfigyelhető, úgynevezett sgraffito homlokzati falfestmények különleges arculatot kölcsönöznek a tájnak, éppúgy, mint a számos kastély vagy a Melki Apátság.

A kultúrtáj a II és IV. kritériumokat teljesíti.

II. Wachau kiemelkedő példája a hegyekkel határolt folyómenti látképének, ahol a történelem folyamán figyelemre méltó módon fennmaradtak a tárgyi bizonyítékok.

IV. Wachauban az építészet, az emberi alkotószellem és a mezőgazdasági felhasználás gyakorlatilag egy középkori tájat mutat be, amely az idő teltével természetesen és harmóniában formálódott.

3. táblázat Összefoglaló a három vizsgált helyszín világörökségi szerepéről

	Középkori bencés kolostorok	Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete	Wachau kultúrtáj
Jelölt(J), Világörökségi helyszín(V)	J	V	V
Jelölés, világörökséggé nyilvánítás éve	2016	1996	2000
Kulturális/természeti örökség, kultúrtáj	Kulturális	Kulturális	Kultúrtáj
Teljesített kritérium	II, V, VI	IV, VI	II, IV

Forrás: Saját szerkesztés az UNESCO hivatalos adatai alapján (2024)

4. TÖRTÉNELMI HÁTTÉR

Ebben a fejezetben arra szeretnék rávilágítani, hogy a Montecassinóban található apátság milyen történelmi tények következtében lehet lemaradva egyelőre a Világörökségi Listáról. Azt hiszem az már az előzőekből is kiderülhetett, hogy a három apátságban fellelhető értékek egyetemes érvényűek és szinte felbecsülhetetlenek, de ezek megőrzése nem kis feladat volt. Mindhárom apátság múltjából igyekszem megvilágítani a legviharosabb eseményeket.

Melk (Ellegast & Fasching, 1981) nevét 831-ben említi először írásos forrás. A korábban, eredetileg várként is funkcionáló épület 1217-ben teljesen a lángok martalékává válik. Ebben az évben már kolostorként működött az épület. A következő évek járványai, mint a pestis sem kímélték. Valójában a XV. század első felében válik kiemelkedő kulturális központtá. Napjainkban az apátságban féltve óvott írásos emlékek nagy része ebből az időből származik. Ezután azonban a háborúknak köszönhető gazdasági helyzet, a földesuraknak magas kiadások, valamint a reformációs mozgalmak következtében 1566-ban csak 3 szerzetes és 3 pap él az apátságban. Csak a XVI. század elején figyelhető meg egy gazdasági fellendülés, mely a XVII. századra egy virágzó szerzetesi közösségben csúcsosodik ki. Ezidő alatt szintén jelentős irodalmi és tudományos munkák látnak napvilágot. Abt Berthold Dietmayr nevét Ludwig is említette nekem az interjú folyamán, hiszen a barokk megjelenést ő kölcsönözte az apátságnak. 1701-ben épül meg a napjainkban egyik legnagyobb vonzerőt jelentő barokk templom. A második legjelentősebb épületrész a könyvtár, ahol több mint, 100000 kötetet (ezekből, több mint 1800 kéziratot a IX. századból) tartanak számon. A két világháború közötti időben az épület megóvása érdekében kulturális értékeket eladni kényszerülnek.

A mai Pannonhalma területén I.Géza 996-ban telepítet le hittérítőket. A Pannonhalmi Apátság weboldalán így olvashatunk az apátság későbbi történelméről: „Uros apát (1207-1243), a ma is meglévő templom építtetője visszaverte a mongolokat a monostor-erőd falai alól. Tolnai Máté apátsága idején Pannonhalma kiemelt helyet kapott a magyarországi bencés monostorok között, és 1514-ben főapátsággá vált. A török hódoltság másfél évszázada alatt azonban hosszabb-rövidebb időszakokra a szerzeteseknek menekülniük kellett. Ezt követően indulhatott el a megrongálódott épületek helyreállítása. Sajghó Benedek főapátsága alatt jelentős barokk építkezés folyt a monostorban. Ezzel párhuzamosan a szerzetesélet ismét felvirágzott.

A XVIII. század, a felvilágosodás évszázada a szerzeteséletben is éreztette hatását. Az állam és az uralkodók a szerzetesközösségek működését a közvetlen hasznosság szerint ítélték meg, és lényegében csak azoknak a rendeknek a létjogosultságát fogadták el, amelyek betegápolással

vagy tanítással foglalkoztak. Mivel az a hagyomány, amelyet Szent Benedek Regulája képviselt, nem a közösség munkájára, hanem magára a közösségi életre helyezi a hangsúlyt, II. József 1786-ban beszüntette a magyar bencés kongregáció összes házának működését.

Ez az időszak nem tartott sokáig. I. Ferenc 1802-ben visszaállította a rend öt apátságát, s a közösség elsődleges munkaterületéül a középiskolai oktatást szabta meg. Ennek megfelelően a bencés közösségek a Dunántúl városaiban megkezdték a tanítást, valamint folytatták szerzeteséletüket Pannonhalma, Bakonybél, Tihany, Zalaapáti és Celldömölk apátságaiban.

1945 után a rend birtokait és a bencés iskolákat is államosították. 1950-től csak két közösségben engedték meg a szerzeteséletet, Pannonhalmán és Győrött, azzal, hogy e két házban újra engedélyezték a gimnázium működését. A szerzetesközösség a nehéz években is hűségesen végezte munkáját, helytállt az istenszolgálatban, és a II. Vatikáni Zsinatot követő évektől sokat fáradozott liturgiájának megújításán és a zsoltosma magyar szövegeinek és dallamainak elkészítésén.”²⁵

Montecassino alapításáról már a korábbiakban írtam. Az apátság alapítása után 577-ben a longobárdok támadása következtében a szerzeteseknek el kellett hagyniuk lakhelyüket. Évekkel később 718-ban sikerült csak a San Vicenso (szintén a világörökségi jelölt listán szereplő) Kolostor segítségével az igazi szerzetesi közösséget újjáépíteni. Az újjáépítés öröme nem tartott sokáig, mert 883-ban szaracén támadás áldozata lett és ismét elnéptelenedett. Csak 914-ben költöztek ide újra vissza. Az apátság virágkora a 11-12. századra tehető. 1340-ben azonban földrengés áldozata lett és ismét újra kellett építeni. Erre 1454-ben került sor. 1799-ben a francia forradalom következtében francia csapatok fosztották ki.²⁶²⁷

A második világháború alatt a szövetségesek azt hitték, hogy az apátságban német katonák állomásoznak. Az apátság kulcsfontosságú elhelyezkedése miatt és nem tudva a tényt, hogy nincsenek itt ellenséges csapatok az apátságot bombatámadás érte.²⁸²⁹ A montecassinoi bombázás során 3 nap leforgása alatt 50000 katona vesztette életét. Ezután az 1950-es években sokadjára újraépítették az apátságot, 1960-ban nyílt meg a zarándokok és látogatók előtt.

²⁵ <https://pannonhalmifoapatsag.hu/a-monostor-rovid-tortenete/> (letöltve: 2024.04.01)

²⁶ <https://abbaziamontecassino.it/storia/> (letöltve: 2024.04.01)

²⁷ Video Museo dell'Abbazia di Montecassino - tour virtuale (con LIS)
<https://www.youtube.com/watch?v=9luEkF7EGdU&t=49s> (letöltve: 2024.04.02)

²⁸ MONTECASSINO ABBEY - THE BIRTHPLACE OF MONASTICISM IN EUROPE!
<https://www.youtube.com/watch?v=Ag6Ua2Zs0eU> (letöltve: 2024.04.01)

²⁹ Abbazia di Montecassino - Lazio . Italia
<https://www.youtube.com/watch?v=Locz2G4TLPo&t=144s> (letöltve: 2024.04.02)

A három történetet összehasonlítva következtetésként vonom le, hogy a Montecassinoi Apátságnak kellett legtöbbször újra kezdenie. Én ebben eredtettem azt a tényt, hogy nem tudott korábban Világörökségi Listára kerülni, hiszen más volt a prioritás. Felépülés, gyógyulás, regeneráció...

5. AZ INTERJÚK ÖSSZEFOGLALÁSA

A szekunder adatok felhasználása, elemzése mellett úgy gondoltam a legcélravezetőbb eredmények elérése a személyes találkozásokon, tapasztalatokon keresztül érthető el. A három desztináció közül kettőről (Pannonhalmáról és Melkről) már korábbi emlékeim, élményeim is származnak, mint turista. Ezek a tapasztalatok viszont nem teszik lehetővé a "belső szemlélő", a szerzetesek által megélt világ megértését.

Amikor elkezdtem a kutatást az egyre növekedő turisztikai érdeklődést a következőképp képzeltem el. Olyan érzés lehet ez, mintha a győri Széchenyi István Egyetemen munkálkodó összes ember (diák, tanár, portás, takarító, irodai asszisztens stb.) úgy döntene, hogy meglátogatná a szobámat, lehetőleg minél hamarabb. Azt a helyet, ami számomra az otthon, az a legintimebb tér, ahová csak nagyon keveseket engedek be szívesen. A látogatók között valakit az érdekelne ki és hogyan építette a házat, valakit az, hogy mióta él ott a családom vagy mi a története a falon lógó képnek. Az én feladatom a kialakuló helyzet következtében az lenne, hogy a megfelelő infrastruktúrát és programkínálatot kialakítsam. A nagy tömegben sokan ismeretlenek a helyszínen. Ha bármiféle szervezethez nélkül megérkezik a sok ember bizony káosz lesz. Ahány ember, annyiféle igény és szükséglet fog megjelenni. Tegyük fel, hogy én azonban továbbra is úgy gondolom ebben a szobában szeretném leélni az életemet. Hogyan tudnám megoldani az így kialakult helyzetet?

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a látogatók megjelenése külső igény elsősorban. Ami viszont az apátságokat kiemeli a többi turisztikai desztináció, főleg az UNESCO világörökségek közül, hogy itt még élő szerzetes közösségek tevékenykednek. Így a szolgáltatások és az egész turisztikai profil az „élni és élni hagyni” elv mentén kellene, hogy alakuljon.

A kutatás alkalmával kettő mélyinterjút készítettem, melyek iránymutató, kiinduló kérdéssorai a Mellékletek között Interjúkérdések Csóka Gáspár Atyához, valamint Interjúkérdések Ludwig Wenzl Atyához címekkel olvashatóak.

A szerzetesek, amikor belépnek a rendbe Isten szolgálatába helyezik magukat haláluk napjáig. A földi életben azonban egy közösség tagjait képezik. Az interjúalanyok kiválasztásakor szempont volt, hogy tapasztalatot szerezhessenek fiatalabbtól és idősebbtől. Bátran állíthatom, hogy a Regulában megírt vendégszeretetet itthon és külföldön is megkaptam.

5.1 INTERJÚ CSÓKA GÁSPÁR OSB-VEL

Az első interjúalanyom Csóka Gáspár OSB volt. Ő a győri Szent Mór Bencés Perjelség szerzetese. Történelem-ógörög- történelem szakos tanár. 1938-as születése miatt az idősebb nézőpontot képviseli. Fontos volt számomra, hogy a dolgozat valamely pontján megemlítssem Győrt és a győri bencés kötődést. Ugyan a győri bencés közösségnek nem tartozik elsődleges feladatai és kihívásai közé a turisták fogadása, de helyi kötődése miatt kötelességemnek éreztem megemlíteni milyen szerepet játszanak a város történetében.

Csóka Gáspár egy tanulmányában (Gáspár, 1997) ír a győri szerzetesrendek szerepéről, így a bencésekről is. A XVIII. században jelentek meg a városban az „Apátúr-ház” -ban. Napjainkban a Xántus János Múzeumnak helyet adó épület a pannonhalmi főapát győri rezidenciája volt. Ennek praktikus okai voltak, hiszen a gyakori utazások végett Győrből egyszerűbb és kényelmesebb volt továbbindulni, mint Pannonnalmáról. II. József ezután 1786-ban feloszlatta a rendet és I. Ferenc csak abban az esetben adta vissza birtokaikat és az apátságot, ha tíz gimnáziumban oktatói tevékenységet vállal. A tíz közül az egyik a győri jezsuita kollégium és gimnázium volt. Szintén át kellett venniük az akadémiát, bár ezt megszervezésük után átvitték Pécsre. 1850-től volt újra a rend vezetésében. A jezsuita gimnázium épülete túl szűkös volt, így 1886-ban lebontották és a ma is látható gimnáziumi épületet akkor építették.

Ebből a leírásból ráeszmélhetünk, hogy a győri bencések elsődleges feladata a gimnázium ellátása. Gáspár Atya beszámolójában is inkább az iskolai teendők kerültek előtérbe és ez érthető is. 12 szerzetes elsődleges feladata körülbelül 800 diák oktatási feladatának ellátása, természetesen külső segítséggel, valamint a lelkeszségek rendben tartása. A beszélgetés folyamán szó esett a szerzetesi alkotói- és kutatómunkáról is, illetve arról, hogyan változott az idők folyamán a diákok összetétele lakhelyük alapján. Bár a turizmus nem az elsődleges ellátandó feladat, a barokk templom kétségkívül gyönyörű látvány a város központjában, a zarándok turistáknak kellemes utazási célpont lehet a lelki feltöltődésre. Kifejezetten szimpatikus az, hogy számukra tájékoztató kiírások lettek elhelyezve, a szentmiséket sem zavarják meg digitális eszközök például kivetítők. Az iskolában ezzel szemben igyekeznek minél modernebb eszközöket biztosítani a diákságnak, így az iskola a folyamatos fejlődés, a templom pedig a nyugodt lelki elmélyülés színhelye. A rendházban gyakran maguk a szerzetesek kalauzolnak végig minket, de a szentmisék keretein belül is találkozhatunk velük. Apró ajándékbolt is működik a Széchenyi téren, oda is betérhetünk, ha további információra van szükségünk vagy szuvenírt vásárolnánk.

5.2 INTERJÚ LUDWIG WENZL OSB-VEL

A második interjút az ausztriai Melkben készítettem el, német nyelven. Interjúalanyom Ludwig Wenzl a helyi szerzetes közösség tagja, a kultúráért és turizmusért felelős vezető, valamint az archívum gondozója. Ő turisztikai egyetemet is végzett, így inkább a turizmus szerepéről kérdeztem. Elsősorban kíváncsi voltam arra, milyen módon kapcsolódik, ha kapcsolódik a régi érték az újjal. Valójában már az interjú elkészítése előtt választ kaptam erre a kérdésre. A terem berendezési tárgyai között, ahol fogadtak, egyszerre szerepeltek díszes, régi időköt idéző faragott bútorok, valamint Jézus szenvedéstörténetét ábrázoló modern festmények. Szürreális érzés volt megállapítani magamban, hogy az összhang harmonikus. Ludwig is hangsúlyozta egyébként, hogy a modern művészetnek ugyanolyan fontos szerepe van, mint a régi értékek megőrzésének. Az apátság egyik részében például helyet kapott egy kiállítótér, ahol a helyi gimnázium diákjai készítettek egy kiállítást. Az apátság felkészíti a jövő generációit is arra, hogy akár az apátságban dolgozzanak. Lehetőség van például egy idegenvezetői képzést elvégezni, amellyel később az apátságban hivatalos idegenvezetőként tud valaki elhelyezkedni. Az utánpótlásra pedig szükség van, hiszen magas látogatószám (2023-ban 439060, a Corona-vírus járvány előtt pedig 570000 fő/év) jellemzi az apátságot. Az apátság jelenleg 40 idegenvezetőt foglalkoztat, de mindig keresnek újakat is. A vezetések angol, német, spanyol, olasz, francia és japán nyelveken vehetőek igénybe. Összesen egyébként a szerzeteseken kívül 120 alkalmazott van, ebből a turizmus szektorában 70(ebből 40 idegenvezető). Szükség is van a munkaerőre hiszen a 3365 ablakot, 497 szobát, az apátsághoz tartozó kertet és az apátság falai között tanuló 850 diákot mind „rendben kell tartani”. Egyéni körbevezetés esetén igénybe vehetünk audioguideokat angol és német nyelven, de újonnan szerkesztett leírások is várják a látogatókat.

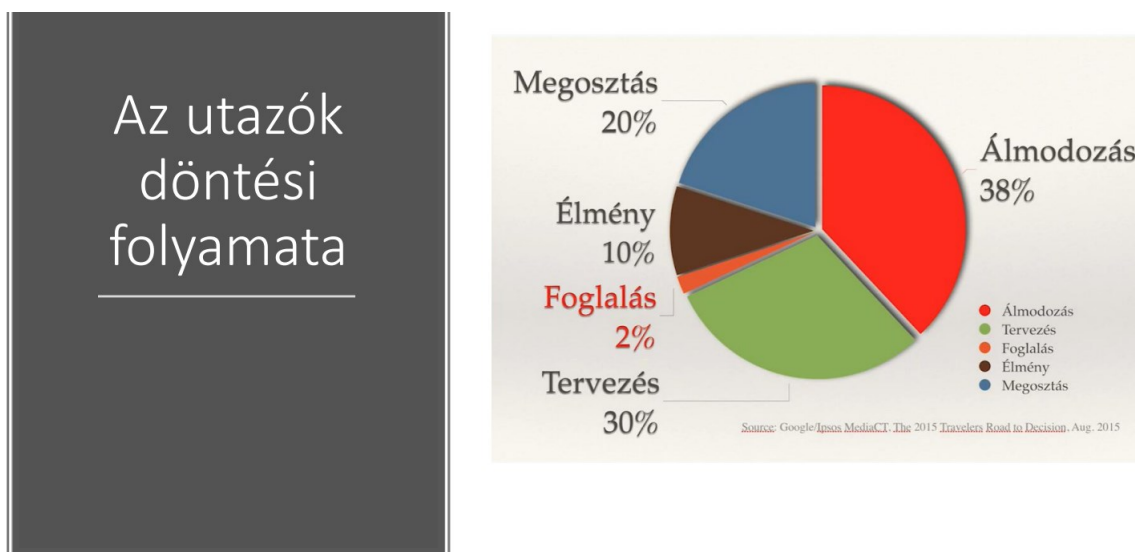
Összességében mindkettő interjú rávilágított arra, hogy szerepüktől függetlenül, de fontos a haladás a korról. Azok az örökségek, amelyeket generációról generációra örököltünk meghatározzák értékrendünket, végérvényben a tárgyi és szellemi értékek megőrzése a feladatunk. Ez viszont a jövő nemzedékeinek tanításával lehetséges. Ha megadjuk nekik a teret a fejlődésre, ők is vigyázni fognak a tőlünk kapott értékekre. Melk esetében a turizmus jóval meghatározóbb, az UNESCO világörökségi szerep növeli a turisztikai vonzerőt, de nem kizárólag ettől válik vonzóvá a helyszín. Sokan érkeznek különböző kiállításokra, vagy csak elhaladva az épület mellett szeretnék betérni, mert szép. Ami különösen megragadóvá teszi mindkét helyszínt az az ott átélhető gyönyörű természeti és épített környezet, továbbá a személyes kapcsolódások élménye.

6. DIGITALIZÁCIÓ ÉS AZ INTERNET SZEREPE

Ahhoz, hogy valahová elutazzunk és az utazás megtörténjen, hosszú út vezet. A tervezési szakaszban, amikor valamilyen tájékoztató információra van szükségünk gyakran keressük fel az adott desztináció weboldalát. Kicsit olyan ez, mint amikor egy számunkra ismeretlen emberrel először találkozunk, sok esetben az első benyomások egyikét a weboldal megismerésén keresztül éljük át. Nem kell ahhoz szakértőnek lennünk, hogy ráésszünk az első ítéletet, ha máshonnan nincs benyomásunk, a weboldalon keresztül tesszük.

Elsősorban a weboldal célja a minél egyszerűbb, gyorsabb, hatékonyabb információátadás. Turisztikai szakemberként tisztában kell lennem azzal, milyen információt kívánok átadni, a tervezőgrafikus, illetve informatikus pedig abban fog nekünk segíteni, hogy hogyan valósítható meg ez a leghatékonyabban, leghívogatóbban. Hiába finom egy étel, ha a tálalás nem étvágygerjesztő egy étteremben, az ételt se fogom olyan szívesen elfogyasztani. A turista utazási kedve, motivációja is csökkenhet, ha az első benyomás nem megfelelő, vagy nem találja meg a keresett információt az adott weboldalon.

10. ábra A turizmus alfája és omegája: a vendégélmény

Forrás: Duchai Márta előadása (2024.03.13)

Duchai Márta ügyfélmélmény és Tripadvisor specialista A turizmus alfája és omegája: a vendégélmény című előadásában magyarázza, hogyan is épül fel egy utazási élmény. Az utazás nem a fizikai helyváltoztatással kezdődik, hanem az álmodozással, illetve tervezéssel. Ezek az egész utazási folyamat, több mint felét kiteszik, 68%-ot. Maga az utazás csupán 10% az egész utazási élményből. Míg a megosztás szintén jelentős, 20%. Megosztás alatt nemcsak a közösségi médiás megosztásokat (Facebook, Instagram posztokat stb.) kell érteni, hanem a

személyes ajánlásokat is. Ezek sokszor évekkal meghosszabbítják az utazási élményt és motiválhatnak minket a visszatérésre vagy arra, hogy ismerőseinknek ajánljuk az adott turisztikai desztinációt. Például évekkal ezelőtt, valamikor általános iskolás koromban szüleimmel meglátogattuk a Melki Apátságot, ahonnan kellemes élményekkel távoztam. Az élmény nem szűnt meg a távozásunkkal, hiszen idővel az utazási folyamat előről kezdődött. A szép emlékek hatására elkezdődött újra az „álmódzasi folyamat”, hogy valamikor visszatérnék. A dolgozat megírása miatt megkezdődött a tervezési folyamat is, míg végül maga az utazás is megtörtént az interjú miatt. Az apátságban töltött idő hiába volt ezúttal is csupán 1-2 óra, de rengeteget beszéltem barátaimnak, ismerőseimnek az ott szerzett benyomásokról, ezzel előfordulhat, hogy a közel vagy távoljövőben meghozom újra saját magam vagy más utazási kedvét.

A modell kitűnően szemlélteti mekkora szerepet játszik az utazást megelőző szakasz. Emiatt érzem fontosságát olyan módszerek kialakításának, mely elősegíti az utazási motiváció növelését még az utazást megelőző szakaszban. A digitalizáció és a weboldalak ebben lehetnek segítségünkre!

Úgy gondolom, kijelenhetem, hogy a XXI. században kötelező kialakítani egy jól működő, funkcionális weboldalt turisztikai profiltól függetlenül. Egy kiemelt, magas látogatószámmal rendelkező turisztikai helyszín érdeke a lehető legjobb szolgáltatásokat nyújtani, mely csak akkor juthat el a célközönséghez, ha az információ időben, megfelelően kerül átadásra. Továbbá a turisztikai desztináció weboldala aszerint kerüljön kialakításra, amely egyezik a helyszín értékrendjével, megjelenésével.

Ebben a fejezetben elemzem a három desztináció weboldalait. Kialakításra került egy szempontsor, mely két fő részre bontható. Az egyik oldalon megjelenik a turisztikai megközelítésből fontos szempontok, a másik oldalon pedig szakmai segítséget bevonva elsősorban tervezőgrafikai szemmel került elemzésre a három weboldal. Az elemzés célja rávilágítani azokra az erősségekre, illetve gyengeségekre, melyek hozzájárulhatnak a méltó első benyomáshoz a praktikusság és hasznosság keretein belül. Ne felejtsük, hogy a szubjektív „weboldal látogató” sokszor nem tudja mit keres pontosan!

A fejezetnek nem célja egy részletes, weboldalakat megcélzó értékelési rendszer kialakítása, bár napjainkban egyre több tanulmány készül a helyes weboldalelemzésről és a honlapok turisztikai hasznosításáról. Ezúttal azonban a három desztináció weboldalának összehasonlításán keresztül kerülnek elő sokszor talán elhanyagolhatónak tűnő, mégis

felhasználóként szembeötlő, kellemetlen problémák. Hiszem, hogy a figyelemfelhívás ezekkel a problémákkal kapcsolatban pozitív irányba mozdíthatja elő az emberek utazási motivációjának elmélyülését. Továbbá hangsúlyozom a már jól működő funkciókat is, ezeket is kiemelten fontos észrevennünk.

6.1 WEBOLDALELEMZÉS, TERVEZŐGRAFIKAI SZEMPONTSOR

Egy tanulmány (Žanna & Xuedong, 2016) foglalkozik a sikeres weboldalelemzéssel és létrehozta egy keretrendszert, mely segítségével mi is hatékonyan vizsgálhatjuk a honlapokat. A tanulmány felvezető részében olvashatunk a felhasználók keresési, illetve döntéshozói szokásairól. Leírják, hogy az utazói motivációt befolyásolják egyrészt a pszichológiai- és szociológiai szükségletek, másrészt különböző megkötöttségek (költségvetés, szabadidő). Ezeken felül azonban befolyásolási tényezőt jelent az információk elérhetősége, a kulturális háttér, a társadalmi rang, valamint a korábbról megszerzett utazási-, illetve böngészési tapasztalat. Az emberek egyéni céljai és preferenciái tovább formálják a döntéshozó folyamatot. Ezek miatt játszik kifejezetten fontos szerepet a személyre szabott marketing, a személyes felhasználói fiókokból származó információk, ugyanis ez teszi lehetővé, hogy megkülönböztesse a különböző demográfiai háttérrel és szükségletekkel rendelkező felhasználókat. Az eredmény pedig minőségibb szolgáltatások biztosítása lesz, figyelembe véve, hogy a minőség mindenkinek mást jelent!

Napjainkban az interneten elérhető honlapok és az ezeken elérhető információk sokasága vonzó a felhasználók számára, akik több honlapot is felkeresnek a számukra releváns információk megtalálása érdekében. Nagy problémát jelent azonban a keresési szokásokra jellemző viselkedés, miszerint nem figyelmesen olvasunk át egy-egy részt, hanem addig ugrálunk a weboldalak között, amíg minél gyorsabban ki nem szűrja szemünket a keresett információ. Piacképesnek csupán az alapinformációkkal nem lehet maradni. Ahhoz, hogy egy weboldal versenyképes legyen a marketing szempontjából, a minőségi, naprakész, személyre szóló információk átadása kell, hogy a középpontban álljon, elkerülve a negatív felhasználói élményt.

Mindezeket figyelembe véve a tanulmány csoportosítja a felhasználókat és felhívja a figyelmet, hogy a különböző csoportokra különböző hatással van a minőségi információk megléte, az érdeklődés felébresztése, valamint a desztináció meglátogatásával kapcsolatban.

Azoknak a leendő látogatóknak, akik kevésbé érdeklődnek a desztináció iránt, kifejezetten elrettentő lehet hosszú, információdús szövegeket olvasni a weboldalon. Egy egyszerű honlap azonban még csak önmagára hívja fel a figyelmet, de nem feltétlenül növeli az érdeklődést a

desztináció iránt. Ezzel szemben egy igényesen kivitelezett, funkcionális weboldal elérheti a motiváció növekedését a desztináció meglátogatásával kapcsolatban.

Azok a felhasználók, akiknek az érdeklődése a desztináció iránt eleve magasabb, szívesen olvasnak tartalmasabb, hosszabb leírásokat, de a weboldal megjelenése szintén nagy szerepet játszik náluk is. Fontos azonban kiemelni, hogy a megjelenésnek, a dizájnnek nincs közvetlen hatása az érdeklődés növelésében egyik felhasználói csoportban sem.

Mindezeket figyelembe véve az elsődleges szempont az apátságoknál is olyan weboldalak kialakítása, mely minden érdeklődési körrel (alacsonyabb és magasabb) rendelkezőt megszólít. A tartalmi információkon túl a megjelenés is, mint látjuk, kiemelkedő jelentőségű. Tervezőgrafikai szempontból négy nagyobb kategóriát határozott meg Pintér Zia Gréta, tervezőgrafikus, illusztrátor gyakornok, melyek helyes használata javíthatja a felhasználói élményt.

Tervezőgrafikai szempontok csoportosítása:

1. Elérhetőség/megközelíthetőség
2. Betűk/betűstílusok
3. Elrendezés
4. Logó

A következőkben a négy szemponton keresztül elemzem és összehasonlítom a három desztináció weboldalát.

6.1.1 ELRENDEZÉS

Amikor belépünk egy templomba sokszor a meghittséget, a nyugalmat keressük, amikor pedig megnyitunk egy weboldalt az egyszerűen érthető elrendezés hívei vagyunk. A weboldaloknak tükröznie kell az apátságok hangulatát. Akkor lesz sikeres egy apátság weboldala, ha meghittségében funkcionális. Hogyan érhetjük ezt el?

Elsősorban a színhasználat lehet segítségünkre. Javasolt csupán 2-3 főszínnel dolgoznunk a letisztult hatás érdekében. A Melki Apátság úgy érte el a kedvező hatást, hogy a jellegzetes sárga színű barokk épülethez passzoló sárgákat a szürke szín kontrasztja teszi kerekké. A fehér szín légies megjelenést kölcsönöz a weboldalnak.

Montecassino weboldalának színei a bordó, fehér, arany elegáns hatást váltanak ki a felhasználóban. Talán egyfajta kastélyi méltóságra asszociálhatunk. A színválasztás ezúttal is kellemes, letisztult, de méltósággal teli.

Ezekkel szemben, ha megtekintjük a Pannonhalmi Főapátság főoldalát rengeteg szín tárul a szemünk elé. Bár a színkódolás elsőre jó ötletnek tűnhet (a szerzetesekhez tartozó fül a barna, iskolához tartozó a narancs, turizmusé a kék, kultúráé a zöld stb.), de ezzel sokszor visszás hatást érnek el. Az oldalon visszaköszönő különböző árnyalatok elveszik a figyelmet az információról. Egy egységes 2-3 színből álló összeállítás célravezetőbb hatást tudna kölcsönözni a weboldalnak. A turizmus fülön keresztül elérhető külön weboldal például alkalmazza ezt a stratégiát.

Szintén az elrendezéshez tartoznak a weboldal különböző részei. Amikor megnyitom egyből „kiszúrja a szememet”, hol vagyok. A montecassinoi videós üdvözlés vagy a Melki Apátság szemléletes képe egyértelművé teszi hová is érkezett a virtuális téren keresztül az ember. A pannonhalmi apátság weboldalán is találhatunk képet az apátságról, viszont kevésbé előnyösen. A képre írt feliratok (helyszín meghatározás, UNESCO világörökség felirat) és egyéb képek zsúfoltá teszik az összhatást. A távolról készült kép szintén nem teremt méltóságteljes hangulatot.

Gyakori kihívás továbbá a weboldalak oly módú megtervezése, hogy kiválóan működjenek telefonon és asztali számítógépen is. Azt gondolom ez szintén egy olyan kritérium kellene, hogy legyen napjainkban, amely hozzájárulna egy funkcionális fogyasztói élményhez.

6.1.2 ELÉRHETŐSÉG/MEGKÖZELÍTHETŐSÉG

Ahogy korábban is írtam a weboldalak célja a minél gyorsabb információátadás. Azok számára, akik kisebb érdeklődéssel rendelkeznek a hely iránt, megfelelő lehet különböző piktogramok használata. Ezek egyszerűen és lényegre törően illusztrálják a különböző információkat.

A legfontosabb információk az apátságok tekintetében a következők: helyszín megközelíthetősége, nyitvatartás, miserend, aktuális programok, elérhető egyéb szolgáltatások. Nézzük meg, hogy az egyes apátságok miképpen adják a látogatók tudatára az előbbieken felsorolt információkat.

A Melki Apátság esetében kifejezetten egyszerű a tájékozódás. A megértést különböző piktogramok, kis képek teszik egyértelművé. Gyorsan, könnyen megtalálhatóak a szükséges információk a letisztult megjelenés következtében. A piktogramokon kívül megtalálunk még Ausztriáról és a helyszínről is leegyszerűsített térképeket. Ezek szintén segítik a vizuálizálást, valamint a könnyű tájékozódást. A főoldalon rövid érdekességet találhatunk az apátságról, ez felkeltheti a látogató figyelmét és segíthet a motiváció elmélyítésében. A nyitvatartás is könnyen megtalálható. Márciustól körülbelül októberig szabadon egyénileg és vezetéssel is

látogatható az apátság hétköznapi és hétvége is. Sajnos, amikor az interjút készítettem az apátság csak vezetéssel lett volna látogatható hétvégén. A programok sem bújnak el a látogatók elől. Könnyen megtaláljuk az aktualitásokat, azokat a programokat, amelyeket az oda utazásunk idején szerveznek. A kínálat bőséges, minden látogató számára terveznek olyan programot, amely felkeltheti érdeklődésüket. A hagyományos barokk kultúrán kívül szeretnék bemutatni a modern művészeti irányzatokat is. Így ennek fényében olyan kiállításokat is megtekinthetünk, amelyek a XXI. század művészeti irányzatainak megfelelőek.

Montecassino weboldalán derült ki számomra a legkevesebb információ. Mindenképpen pozitívumnak könyvelhető el a 17 idegen nyelven elérhető weboldal. Azonban felmerül bennem a kérdés, hogy vajon a fordítások minősége milyen. Van-e félrefordítás? A turisztikai szolgáltatásokról nagyon kevés információt találtam. Nem tudom, hogy ez a turisztikai desztináció visszamaradottságának köszönhető-e vagy szimplán a weboldalon van kevés információ feltüntetve. Ez egy látogatóként problémát jelentene számomra, hiszen nem tudom, hogyan készüljek az utazásra. A húsvéti programok előtt nem igazán találkoztam aktuális programokkal, így a weboldal sokszor az elavultság érzését keltette bennem. Ezzel szemben azonban találhatunk különböző leírásokat, amelyek bemutatják az apátságot. Ezek a cikkek azoknak kedvezhetnek, akik mélyebben érdeklődnek a kultúra iránt.

A pannonhalmi weboldal információban nagyon gazdag. A főoldal átgondolatlansága ellenére, ha valaki több időt szentel a részletes böngészésre, akkor igazán sokoldalú információkat találhat. A turisztikai fül szerencsére letisztult, így, ha a böngésző ezt megtalálja, akkor már könnyebben eligazodik. A legnagyobb problémát szerintem a főoldal zsúfoltsága okozza, hiszen ez az első benyomás, amivel a látogató szembesül. Idegennyelvi beállítást nem találtam, így külföldi látogatóként még nehezebb lehet az egyébként sokoldalú programkínálatot megtalálni.

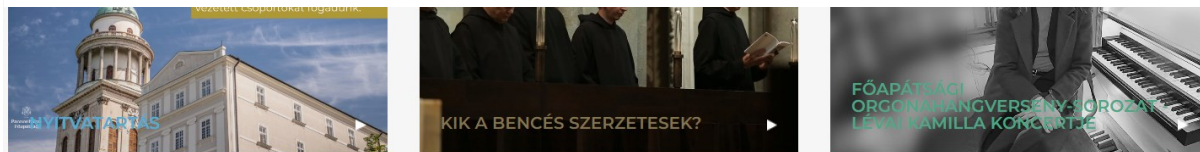
6.1.3 BETŰK/BETŰSTÍLUSOK

Talán nem is sejtjük szubjektív weboldal felhasználóként milyen fontos szerepet játszanak a jól megválasztott, megfelelő méretű betűstílusok. Online felületeken a talpatlan betűstílusok érvényesülnek jól. Fontos továbbá a hierarchia a különböző címek, alfejezetek között. Ennek hiányában elveszik az információ.

Mindhárom apátság jól használja cikkeiben ezeket az alapelveket. Montecassinónál és Pannonhalmánál is előforduló probléma azonban a főcímeknél a többféle betűtípus használata. Montecassinónál a régies papírháttér ezenfelül inkább elavult hatást ér el, míg Pannonhalmánál

sokszor olvashatatlanok a feliratok a képes háttér miatt. Ezt sokszor sikertelenül, árnyékolással próbálják orvosolni.

11. ábra Példa nehezen olvasható feliratokról

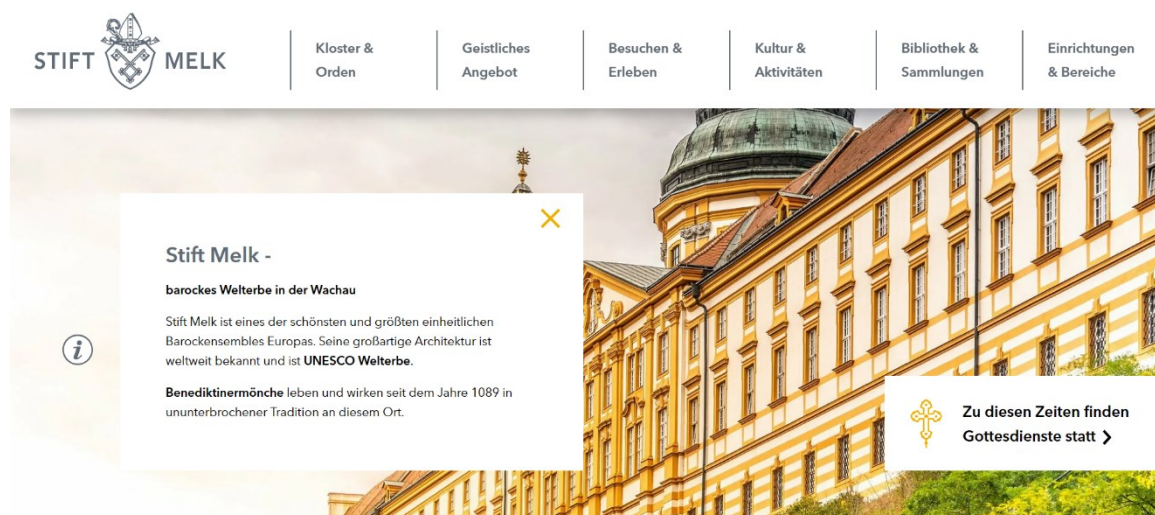
Forrás: Pannonhalmi Főapátság weboldala

6.1.4 LOGÓ

Mindhárom apátságnak a régi időket megszólító logója van. Ezek nem letisztult, egyszerű mintákat tartalmaznak. Néhány trükkel azonban könnyedén kiemelhetjük őket, hogy jól érvényesüljenek. Egy jól eltalált logó véleményem szerint olyan, mint egy fülbemászó reklámszöveg. Valami, amivel a helyet azonosítani tudjuk.

Legjobban ezt a Melki Apátság tudta elérni. A logót vektorizálták, ennek előnye, hogy bármennyire nagyítják vagy kicsinyítik, nem lesz a végeredmény pixeles. A vektorizálás további előnye, hogy később prospektusokra is könnyedén lehet nyomtatni. Ez így is történt, hiszen Ludwig Atyától kapott legújabb, tavaszi programokat bemutató katalóguson is megtalálható a vektorizált logó.

12. ábra Képernyőkép a Melki Apátság weboldaláról, bal sarokban az apátság logójával

Forrás: A Melki Apátság weboldala³⁰

³⁰ <https://www.stiftmelk.at/> (letöltve: 2024.04.01)

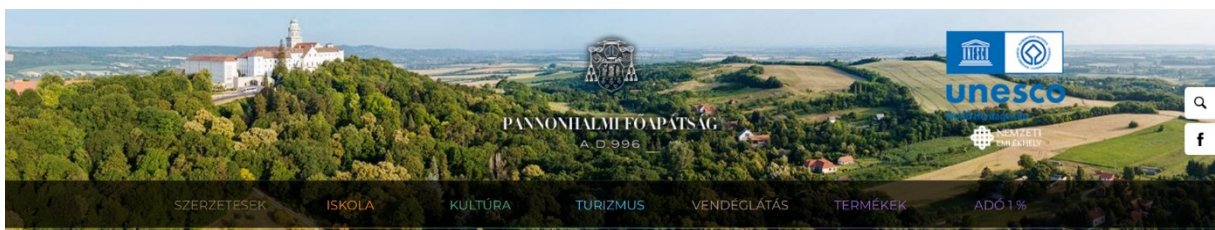
13. ábra A Melki Apátság programfüzetei

Forrás: saját kép (2024)

A pannonhalmi, illetve montecassinoi oldalon sajnos kevésbé sikeres a logó feltüntetése. A pannonhalmi weboldal kezdőlapján a képes, erdős háttér zavaró hatást vált ki. Ugyanúgy ahogyan a betűtípus, a logó sem érvényesül. A szemnek zavaró az összhatás. Ezen felül csupán egy kép került beszúrásra, a praktikusságát nem növeli a weboldalnak. A turizmus fülön keresztül viszont találkozhatunk egy sokkal letisztultabb, egyszerűbb megjelenéssel. Kevésbé zsúfolt összhatása miatt kellemesebb böngészői élményt biztosít, ezúttal vektorizált logóval.

14. ábra Képernyőkép a pannonhalmi apátság weboldaláról, középen az apátság logójával

Forrás: A Pannonhalmi Főapátság weboldala³¹

15. ábra Képernyőkép a Pannonhalmi Főapátság vektorizált logójáról

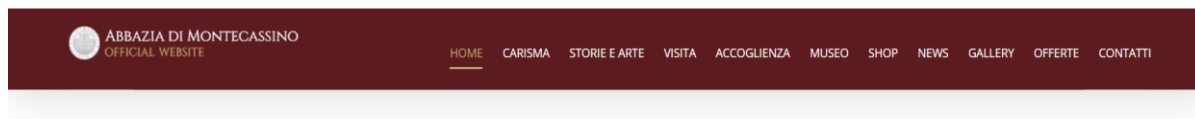

Forrás: A Pannonhalmi Főapátság weboldala

³¹ <https://pannonhalmifoapatsag.hu/> (letöltve: 2024.04.01)

A montecassinói apátság logója teljesen elveszik a weboldalon, alig látható, olyan mintha nem is lenne. Javaslom a logó vektorizálását, nagyobb méretben való feltüntetését.

16. ábra Képernyőkép a Montecassinoi Apátság weboldaláról, bal oldalon az apátság logójával

Forrás: A Montecassinoi Apátság weboldala³²

³² <https://abbaziamontecassino.it/> (letöltve: 2024. 04. 01.)

A három weboldalt az előző alfejezetekben felsorolt hibák kijavításával lehetne fokozatosan javítani. A következő táblázatok a weboldalakról készült mini SWOT elemzéseket tartalmazza elősegítve az átláthatóságot a megértéshez.

17. ábra A Melki Apátság weboldalának SWOT elemzése

Erősségek: • az apátsághoz illő színhasználat • ideális elrendezés, könnyen megtalálható információk (a gyakran ismételt kérdések és válaszok is összegyűjtve) • érzékletes szemléltetés a piktogramoknak és térképeknek köszönhetően • jó betűválasztás • vektorizált logó, mely megjelenik a prospektusokban is • aktualitások megjelenítése	Gyengeségek: • kevés képes illusztráció
Lehetőségek: • több kép/ videó feltöltése • több idegennyelvi beállítási lehetőség létrehozása (az angol és a német mellett) • nagyobb hangsúly fektetése az egész UNESCO kultúrtáj bemutatására, • az ott elérhető programok ismertetése	Veszélyek: • jól működő rendszerrel nehéz a megújulás

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

18. ábra A Montecassinoi Apátság weboldalának SWOT elemzése

Erősségek: • jó színválasztás • talpatlan betűstílusok • 17 nyelven elérhető weboldal • Gyorsan megtalálható alapinformációk	Gyengeségek: • többféle betűstílus alkalmazása • kevés aktualitás jelenik meg a weboldalon • régies háttér elavult minőséget tükröz • alig látható logó • tördelési hibák
Lehetőségek: • turisták számára elérhető szolgáltatások kibővítése, turisták informálása ezekről • több kép és videóanyag • piktogram használata • modernebb megjelenés tervezése	Veszélyek: • félrefordítás veszélye • elavultság

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

19. ábra A Pannonhalmi Főapátság weboldalának SWOT elemzése

Erősségek: • sokoldalú, információkkal gazdag weboldal • minden érdeklődési kört kielégítő cikkek, információk • turizmus fülön belüli letisztultság, könnyű eligazodás • turizmus fülön vektorizált logó • turizmus fülön használt piktogramok • talpatlan betűstílusok • aktuális programok, események feltüntetése • Jó szlogen	Gyengeségek: • a főoldalon zsúfolt elrendezés • változó betűtípusok • nehezen megtalálható információk • olvashatatlan szövegek a képes hátterek miatt
Lehetőségek: • főoldal újratervezése 2-3 főszín kiválasztásával, kevesebb ablakkal • Összecsúsztott részek kijavítása • Telefonon is könnyen kezelhető felület kialakítása • Idegennyelvi fül kialakítása	Veszélyek: • túlszúfolt első benyomás következtében a látogatási motiváció csökkenése • félreinformálódás az elrendezés miatt

Forrás: Saját szerkesztés (2024)

ÖSSZEGZÉS

A kutatás során három desztinációt vizsgáltam, melyek mindegyike Szent Benedek Regulája szerint működő apátság.

A bencés rend három különböző történelmi múlttal rendelkező apátsága felbecsülhetetlen kincseket halmozott fel tárgyi és lelki értelemben is. Megvizsgáltam a múlt kapcsolatát a jelennel, elsősorban a napjainkban felmerülő problémákra fókuszálva. A három helyszín (a Pannonhalmi Főapátság, a Montecassinoi Apátság és a Melki Apátság) három különböző országban található. A desztinációk között hasonlóságokat és különbségeket kerestem.

Miképpen tudnak a szerzetesek megmaradni eredeti hivatásuk mellett a turizmussal megjelenő egyre nagyobb kihívásokra reagálva?

Az első kutatási kérdésemre adott választ a következőképpen összegezném: A Bencés Konföderáció összefoglalja a világon működő bencés kongregációkat, monastorokat, ezek azonban nem értelmezhetőek egy séma alapján a turisztikai szerepüket vizsgálva. Bár a monastorok működése a Szent Benedek által megírt Regula alapján működik, figyelembe kell vennünk az adott desztináció egyedi adottságait: földrajzi elhelyezkedés, történelmi múltjából származó fennmaradt szerepkör (iskolák üzemeltetése, esetleges földterületek, épületek karbantartása, tárgyi emlékek megőrzése). Ebből adódóan minden monastor szerepköre és feladatvállalása egyedi, nem feltétlenül válhat mindegyik turisztikai attrakcióvá, hiszen sokszor nem a turisták fogadása az elsődleges prioritás, hanem a lelki élet, a bencés közösség fejlesztése és az előbbieken felsorolt egyedi adottságok kiaknázása. Csak ezek kiegészítéseként jelenik meg egyes monastoroknál a turizmus és helyszíntől függően válhat fontosabb prioritássá. A turizmus kívülről érkező igény és a három vizsgált monastor életében egyre jobban kiemelkedő prioritás, mely gazdasági értelemben segítséget nyújthat a monastor üzemeltetésében, ezzel szemben azonban jelentős kihívások és problémák üthetik fel a fejüket.

Miként viszonyulnak az említett helyszínek a digitális eszközök használatához az iskolákban, a magánéletükben és a turizmusban?

A XXI. század kihívásai között jelenik meg a turizmus iránti kereslet, illetve a digitalizáció is. Ennek a két tényezőnek a vizsgálata képezi a dolgozat második kutatási kérdésének alapját, illetve a két tényező egymásra hatását is kifejtettem.

Turisztikai szempontból vizsgáltam a három, vizsgált desztináció Világörökségi Listán betöltött szerepét és magyarázatot adtam Montecassino „leamaradottságára”. Erre azért volt szükség,

hiszen a világörökségi cím kiemelten vonzó lehet a turisták számára, azonban a cím több megkötéssel is járhat. Az ide látogatók magasabb minőségű, egyedi, a bencés közösséghez méltó programokat és szolgáltatásokat keresnek, azonban a látogatási motivációk nagyon eltérőek. Az apátságoknak minden korosztályt és minél tágabb motivációval rendelkező kört kell megszólítaniuk, mely csak úgy lehetséges, ha a múlt megőrzése mellett innovatív, a XXI. századnak megfelelő eszközökkel történik. A zarándokok elsősorban a lelki megújulást keresik, így számukra a hagyományosabb programok, misék, vallási szertartások jelenthetnek igazi maradandó élményt. Sokan azonban inkább a vonzó természeti környezet, épített örökségek vagy kulturális értékek miatt érkeznek az apátságokba. A monostorok célja elsősorban a látogatási idő növelése, mely a régi értékek bemutatása mellett korszerű technológiai eszközök használatával, változó programkínálattal (kiállítások, koncertek, tematikus vezetések stb.) érhető el.

Elemeztem továbbá a három desztináció weboldalát, hiszen a látogatók gyakran az első benyomást, információkat itt szerezhetik. Napjainkban pedig ezek is hozzájárulhatnak a pozitív vendégélményhez. A folyamat során rávilágítottam fejlesztési lehetőségekre a kényelmesebb felhasználói élmény érdekében. Ezek a fejlesztési lehetőségek pedig hozzájárulhatnak egy vonzóbb turisztikai attrakció kialakításához.

A kutatás fontos eleme továbbá a két mélyinterjú, mely remek kiegészítése a megszerzett ismereteknek, hiszen a két szerzetes tökéletesen bemutatta a bencés szellemiséget. Amikor a továbbhaladás szellemiségében megjelenik lelki szemeink előtt a mérleg egyik karjában a múlt generációinak öröksége, a másikban a jövő kihívásai és lehetőségei, vajon melyiket választjuk? Személyes beszélgetéseim során, az interjú készítése közben világossá vált, hogy mindkét kart kell választanunk. A bencés szerzetes a közösséget és a közösséggel járó nehézségeket választja. A nehézségek azonban sokszor megoldást is kínálnak a turizmus „személyében”. Turistaként pedig kicsit mi is Szent Benedek Regulája szerint élünk. Kellő nyitottsággal megélhetjük az igazi szerzetesi vendégszeretetet, tágíthatjuk látókörünket a művészetek terén és közben azon kapjuk magunkat, hogy mi is egy közösség részei vagyunk. Ebben rejlik az igazi RÁCIÓ.

Várszegi Asztrik, egykori pannonhalmi főapát így fogalmazott Pannonhalma, a hegyen épült város (Hapák & Sólmos, 2000) című könyv előszavában: „Örömeiben az ember a másikat is öröme részesévé szeretné tenni [...] A korai szerzetesek magukat <<amator loci>>, a <<hely szerelmesének>> mondták. E szeretettel párosult alázattal akarják bemutatni Pannonhalmát

[...], amely nemcsak a világörökség része, hanem a kereszténység és a magyarság kultúrájának is öröksége, amelyből sokan, sőt mindenki részesedhet.”

Ezt a részesedést élheti meg generációk óta mindenki, aki Melkben, Montecassinoban vagy Pannonhalmán szerzetes. A turisztikai desztinációvá válás és az UNESCO világörökségi lét pedig lehetőség, hogy mindenki, a jövő GENERÁCIÓi is ebből a több százéves hagyományból vendégként részesüljenek.

7. IRODALOMJEGYZÉK

Anon., 2019. *Saint Benedict of Nursia, the first Benedictine monastery of Subiaco and the Holy Rule(film)* (letöltve:2024.03.23), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., 2019. *Saint Benedict of Nursia: The Father of Western Monasticism - Christian Biographies (film)* (letöltve: 2024.03.23), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., 2020. *MONTECASSINO ABBEY - THE BIRTHPLACE OF MONASTICISM IN EUROPE!* (letöltve: 2024.04.02), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., 2020. *Video Museo dell'Abbazia di Montecassino - tour virtuale (con LIS)* (letöltve: 2024.04.02), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., 2023. *Abbazia di Montecassino - Lazio . Italia*
<https://www.youtube.com/watch?v=Locz2G4TLPo&t=144s> (letöltve: 2024.04.02), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., 2024. <https://unesco.hu/rolunk/unesco-107189>. [Online].

Anon., 2024. <https://vasarnap.hu/2023/10/04/bese-gergo-atya-assisi-szent-ferenc-batorsaga-celtudatossaga-segitsen-bennunk/>. [Online]

Available at: <https://vasarnap.hu/2023/10/04/bese-gergo-atya-assisi-szent-ferenc-batorsaga-celtudatossaga-segitsen-bennunk/>

Anon., 2024. *UNESCO hivatalos weboldala* <https://whc.unesco.org/> (letöltve: 2024.04.02), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., dátum nélk. *A Brief History of the Benedictine Order (film)* (letöltve: 2024.03.28), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., dátum nélk. *A Melki Apátság weboldala* <https://www.stiftmelk.at/> (letöltve: 2024.04.02), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., dátum nélk. *A Montecassinoi Apátság weboldala* <https://abbaziamontecassino.it/> (letöltve:2024.04.02), hely nélk.: ismeretlen szerző

Anon., dátum nélk. *A Pannonhalmi Főapátság weboldala* <https://pannonhalmifoapatsag.hu/> (letöltve: 2024.04.02), hely nélk.: ismeretlen szerző

Ellegast, B. & Fasching, H., 1981. *Kloster Melk*, Stift Melk: Verlag Niederösterreichisches Pressehaus.

Főapátság, P., 2020. *Pannonhalma - Ezer év jelenidő (film)* <https://www.youtube.com/watch?v=b4N0IRHqqAk&t=38s> (letöltve:2024.03.24), hely nélk.: ismeretlen szerző

Gáspár, C., 1997. A szerzetesrendek szerepe Győr tudományos, oktatási és kulturális életében. In: *Győr története a kezdetektől napjainkig*. Győr: Győr Megyei Jogú Város Levéltára, pp. 19-33.

Hapák, J. & Sólymos, S., 2000. *Pannonhalma a hegyen épült város*. hely nélk.:Magyar Könyvklub.

Irimiás, A., 2018. *Az örökségturizmus menedzsmentje*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Perjelség, S. M., dátum nélk. *Szent Benedek Regulája* <https://bencesgyor.hu/szent-benedek-regulaja/> (letöltve: 2024.03.23), hely nélk.: ismeretlen szerző

Žanna, M. & Xuedong, G., 2016. DMO tourism website's success evaluation model and framework. *European journal of economics and management sciences*, pp. 61-76.

MELLÉKLETEK

KÉPEK AZ APÁTSÁGOKRÓL

MELKI APÁTSÁG

A Melki Apátság gyönyörű barokk épületegyüttese

Forrás: Adriaholiday weboldala³³

³³ <https://adriaholiday.hu/korutazasok/osztrak-dunakanyar-2018> (letöltve: 2024.04.02.)

A Melki Apátság bejárata

Forrás: saját kép (2024)

Forrás: saját kép (2024)

A PANNONHALMI BENCÉS FŐAPÁTSÁG

Forrás: Utazások.org weboldala³⁴

Forrás: saját kép (2023)

³⁴ <https://utazasok.org/pannonhalmi-bences-foapatsag> (letöltve: 2024.04.02.)

A MONTECASSINOI APÁTSÁG

Forrás: Stock Adobe weboldala³⁵

³⁵ https://stock.adobe.com/search?k=montecassino&asset_id=176538011 (letöltve: 2024.04.02.)

INTERJÚKÉRDÉSEK CSÓKA GÁSPÁR ATYÁHOZ

I. Életúthoz kapcsolódó kérdések, általános kérdések

- a. Ön/bencések számára mit jelent az, ha valaki vendég/turista?
- b. Mennyiben különbözik az, hogy a rendház itt Győrben van, nem falusi vagy elzárt környezetben?
- c. Híres, neves emberek
- d. Hogyan igyekeznek Jedlik örökségét továbbadni és megőrizni?
- e. Van olyan napjainkban is tevékenykedő szerzetes, akire úgy fognak visszatekinteni 50-100 év múlva, mint ahogyan mi most visszatekintünk Jedlik munkásságára, aki valamilyen okból kifolyólag kiemelkedő vagy arra érdemes, hogy a munkáját bemutassák?

II. Digitalizációhoz kapcsolódó kérdések

- a. Hogyan viszonyulnak a szerzetesek a digitalizáció megjelenéséhez?
- b. Ha összehasonlítjuk a 80-as évek vendégeit a ma vendégeivel, milyen különbségeket tapasztal? Ki mutatta be anno a templomot például, mikor csatlakozott az elektronika, milyen formában?
- c. Hogyan tartható meg a meghitt szerzetesi élet ezen eszközök megjelenése mellett?
- d. Hogyan tudják elérni az embereket? Szükséges például egy weboldal létrehozása?
- e. Mi az általános állásfoglalás a digitális eszközök például audio guide, vagy virtuális körbevezetésekről?

III. Bencés rendek turisztikai céljai

- a. Van arra való törekvés, hogy a különböző országokban, településeken tevékenykedő bencés rendeket turisztikailag összekössék, a kapcsolataikat ápolják? (pl. Pannonhalma- Melk)
- b. Melyik művészettörténeti értéket tartja kiemelkedőnek?
- c. Az Apátúr Sörház közös kapcsolódási pont az egyetemmel +ajándékbolt hozzájárulnak az ismerettségükhöz?
- d. Turisztikai koncepció kialakításában volt-e része, kikérték-e a véleményét?

INTERJÚKÉRDÉSEK LUDWIG WENZL ATYÁHOZ

- I. Általános kérdések
 - a. Milyen Ausztria helyzete a bencés kolostorok tekintetében?
 - b. Milyen szerepet játszik (az Atya) a kolostor életében?
 - c. Hogyan működik a munkafelosztás az apátságban?
- II. UNESCO kérdésköre
 - a. Világörökséggé válás folyamata
 - b. Fő turisztikai vonzerők
 - c. Milyen feladatokkal jár?
 - d. Ki a fő célcsoport?
 - e. Előnyei, hátrányai a világörökségi címnek
- III. Digitalizációhoz kapcsolódó kérdések
 - a. Hogyan viszonyulnak a szerzetesek a digitalizáció megjelenéséhez?
 - b. Hogyan tudják elérni az embereket? Miben segít a weboldal?
 - c. Mi az általános állásfoglalás a digitális eszközök például audio guide, vagy virtuális körbevezetésekről?
- IV. Bencés rend turisztikai céljai
 - a. Van arra való törekvés, hogy a különböző országokban, településeken tevékenykedő bencés rendet turisztikailag összekössék, a kapcsolataikat ápolják? (pl. Pannonhalma- Melk)
 - b. Melyik művészettörténeti értéket tartja kiemelkedőnek? Kik a kiemelkedő személyek az apátság életében?
 - c. Mai művészeti irányzatokat beépítik a kiállítási koncepcióba?
 - d. Turisztikai koncepció kialakításában volt-e része, milyen?